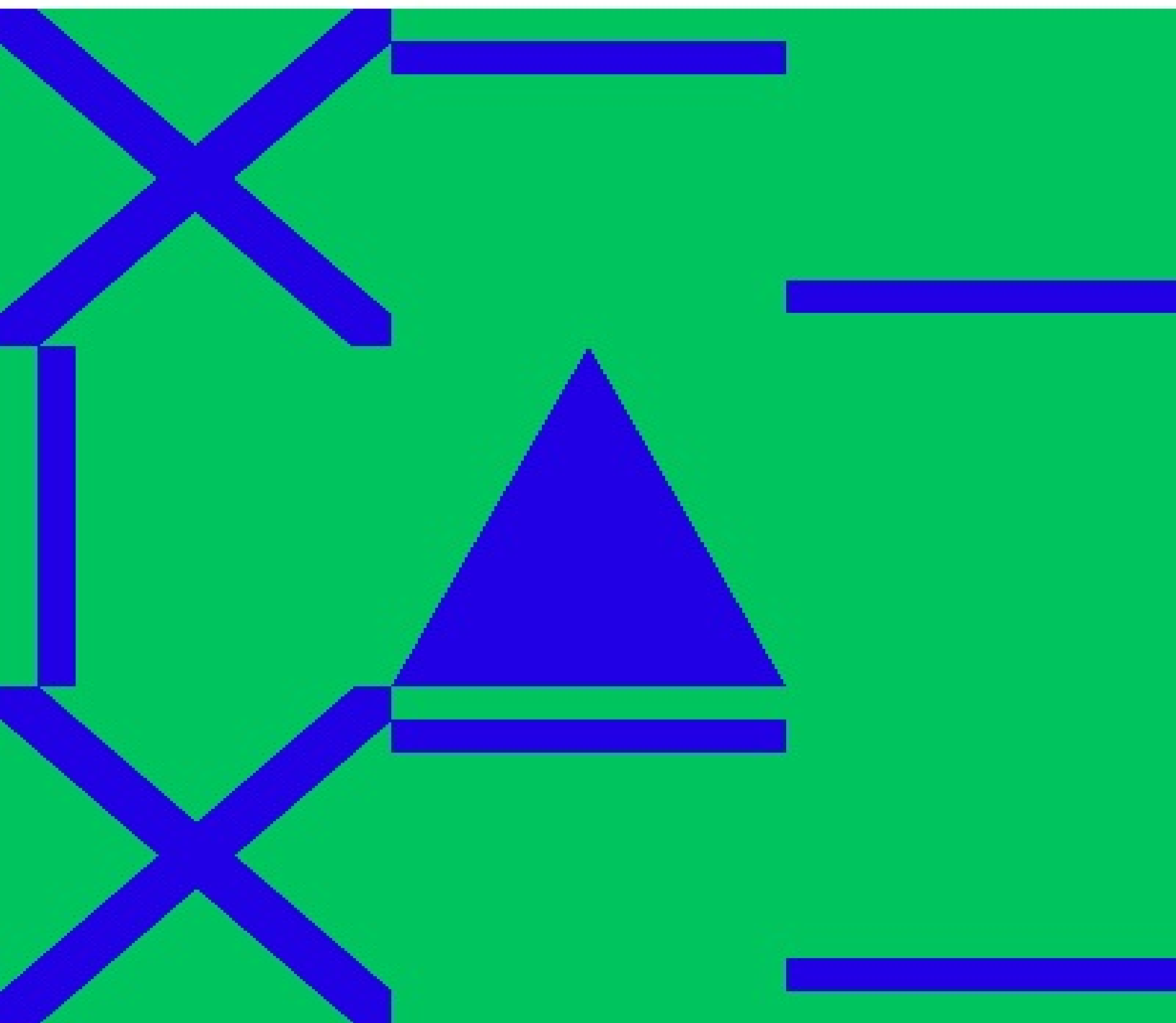

Verta verrasta

William Shakespeare

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2014-02-04. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg EBook of Verta verrasta, by William Shakespeare

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Verta verrasta
Author: William Shakespeare
Translator: Paavo Cajander
Release Date: February 4, 2014 [EBook #44825]
Language: Finnish

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK VERTA VERRASTA ***

Produced by Tapio Riikonen

VERTA VERRASTA

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi v. 1911.

Näytelmän henkilöt:

VINCENTIO, Wienin herttua.
ANGELO, sijaishallitsija herttuan poissa ollessa.
ESCALUS, vanha hallitusneuvos, Angelon apulainen.
CLAUDIO, nuori aatelismies.
LUCIO, mässäri.
Kaksi nuorta aatelismiestä.
VARRIUS, aatelismies herttuan palveluksessa.
Vanginvartija.
TUOMAS, munkki.
PIETARI, munkki.

KYYNÄRPÄÄ, tyhmä oikeudenpalvelija.
VAHLA, hupsu nuorimies,
POMPEJUS, viinuri rouva Liikasen liikkeessä.
HIRMULAINEN, pyöveli.
BERNARDINO, murhamies.
ISABELLA, Claudion sisar.
MARIANA, Angelon morsian.
JULIA, Claudion lemmitty.
FRANSISCA, nunna.
Rouva LIIKANEN, parittaja-nainen.
Hovikoita, vartijoita, oikeudenpalvelijoita ja seuralaisia.
Tapahtumapaikkana Wien.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Huone herttuan hovilinnassa.
(Herttua, Escalus, hoviherroja ja seuralaisia.)

HERTTUA.
Escalus!

ESCALUS.
Ylevä herttua!

HERTTUA.
Ois kielen pieksemistä tässä teille
Selittää hallituksen tehtävät,
Kun älyän, ett' oma tietonne
Uloottuu laajemmalle kuin ne neuvot,
Joit' antaa minä voin. Siis muut' ei tarvis
Kuin liittää valta kykyynne ja panna
Molemmat toimimaan. Te kansan luonteen,
Kaupungin lait ja oikeudenkäytön
Niin tunnette, ett' en nyt tiedä toista,
Joll' oisi näissä kokemus ja taito
Niin suur' kuin teillä. Tuossa valtuutenne;
Pitäkää siitä kiinni. — Kutsu tänne,
Tykömme, sanon, pyydä Angelo.
(Palvelija menee.)

Kuink', arvelette, paikkamme hän täyttää?
Erikois-suosiosta, nähkääs, hänet
Me valitsimme sijaiseksemme,
Hänelle hirmumme ja armomme
Ja vallan aseet luovuttaen kaikki,
Jotk' itsellämme on. Mit' arvelette?

ESCALUS.
Jos kukaan täällä Wieniss' ansaitsee
Niin suurta arvoa ja suosiota,
Niin varmaan Angelo.

HERTTUA.

Hän tuossa tulee.

(Angelo tulee.)

ANGELO.
Ain' alamaista teidän armollenne
Vain varron käskyjänne.

HERTTUA.
Angelo,
On elämäsi niinkuin avoin kirja,
Joss' olentosi piirteet selvinä
On tutkijalle. Sinä ja sun lahjas
Ei omas ole niin, ett' ois sun lupa
Niit' itsees kuluttaa tai itses niihin.
Jumalat meitä käyttelivät niin kuin
Me soihtujamme: itseänsä varten
Ne eivät loista. Jos ei hyveemme
Meit' ulommaksi tehoo, niin ois paras
Sit' olla vailla. Jalot henget luotu
On toimiin jaloihin; ei luonto lainaks
Suo hiukan hiukkaistakaan rikkaudesta,
Jost' ei se talontarkka jumalatar
Niin korkoa kuin kiitostakin vaadi
Velalliseltaan. Vaan miks tässä neuvon
Ma miestä, joka mua vois neuvoa?
Tuoss' Angelo!
 (Antaa hänelle valtakirjan.)
 Siis poissa ollessamme
Täysvaltainen sa olet sijaisemme;
Sun sydämmes ja kieles armahduksen
Ja kuolon määrää. Vanha Escalus,
Vaikk' ensin kutsuttu, jää toiseen sijaan.
Tuoss' ota valtuutesi!

ANGELO.
Ruhtinaani,
Metalliani ensin koetelkaa,
Ennenkuin siihen leimaatte noin jalon
Ja ylvän kuvan.

HERTTUA.
Estelyit' ei enää!
Pätevän, kypsän harkintamme jälkeen
Sun valitsimme: arvos ota vastaan!
Niin kiire meill' on lähtö, että täytyy
Mont' asiata tärkeääkin jättää
Nyt päättämättä. Sulle kirjoitamme,
Kun tilaisuus ja aika sitä vaatii,
Miten on laitamme, ja tiedustamme,

Kuink' asiat on täällä. Hyvästi!
Virassa menestystä teille toivon
Ja onnea.

ANGELO.

Kai meidän sallitte
Vähäisen matkaa tielle saattaa teitä.

HERTTUA.

Ei sitä kiire myönnä. Epäröidä
Ei teidän tule, kautta kunniani!
On teillä sama valta, mikä mulla,
Lakia koventaa tai keventää,
Mitenkä parhaaks näette. Tuohon käteen!
Salassa lähden; kansaa rakastan,
Mut kaikkein nähtäväks en tahdo tulla.
He hyvää tahtovat, mut mulle mieleen
Ei riemuremut nuo ja hurraa-huudot.
Ken moista rakastaa, ei minust' ole
Älykäs oikein. Hyväst' uudelleen!

ANGELO.

Teit' auttakohon taivas hankkeissanne!

ESCALUS.

Ja onnekkaasti kotiin ohjatkoon!

HERTTUA.

Suur' kiitos! Jääkää hyvästi!

(Menee.)

ESCALUS.

Suvaitkaa, hyvä herra, minun haastaa
Vapaasti kanssanne; ois tärkeää
Mun saada tarkkaan tietää ammattini.
On valta mulla, vaan sen laatu, laajuus
On mulle tuntematon.

ANGELO.

Sama laita
On myöskin minun. Yhdess' astukaamme,
Niin ehkä pian selvään pääsemme
Täss' asiassa.

ESCALUS.

Niinkuin suvaitsette.

(Menevät.)

Toinen kohta.

Katu.

(Lucio ja kaksi aatelismiestä tulee.)

LUCIO. Jos herttua ja ne toiset herttuat eivät sovi Unkarin kuninkaan kanssa, no niin, silloin kaikki herttuat hyökkäävät kuninkaan kimppuun.

1 AATELISMIES. Taivas meille rauhansa suokoon, mut ei Unkarin kuninkaan rauhaa!

2 AATELISMIES. Aamen!

LUCIO. Sinä sanot aamen, niinkuin se tekopyhä merimies, joka meni merille kymmenet käskyt mukanaan mutta raapi taulusta pois yhden.

2 AATELISMIES. "Sinun ei pidä varastaako?"

LUCIO. Niin, sen hän raapusti pois.

1 AATELISMIES. No, mutta sehän olikin käsky, joka käski kapteenin ja koko hänen joukkonsa jättämään ammatinsa: olivathan he merille lähteneet varastamaan. Ei ole yhtäkään soturia meidän joukossamme, joka pöytäsiunauksessa ei mielellään soisi rukoiltavan rauhaa.

2 AATELISMIES. En ole ikänä kuullut kenenkään soturin sitä paheksuvan.

LUCIO. Sen kyllä uskon! Sillä luulenpa, ettet ole koskaan ollut mukana pöytärukouksissa.

2 AATELISMIES. En vaan! Senkin seitsemän kertaa.

1 AATELISMIES. Kävikö se oikein runomitalla?

LUCIO. Siinä oli kaikki mitat ja kaikki kielet.

1 AATELISMIES. Ja ehkä kaikki uskotkin.

LUCIO. Niin, miksi ei? Rukous on rukous, huolimatta kaikista oppiriidoista, niin kuin esimerkiksi sinä olet turkaisen tulimmainen lurjus, huolimatta kaikista rukouksistasi.

1 AATELISMIES. No niin, siinä olemme luullakseni yhtä karvaa.

LUCIO. Sen myönnän; sinä olet vain vähän nukkavieru.

1 AATELISMIES. Ja sinä olet sitä hienoa sorttia, jonka nukka on kolmasti kerittyä, tiedä se. Ennemmin olen minä karkeakarvaista Englannin sarkaa kuin mokomaa, Ranskan tapaan kerittyä, nukkasametia. Tuntuuko pisto?

LUCIO. Itse sen tuntenet; ja, puheestasi päättäen, se hyvinkin kirveltää. Tiedän nyt, tämän tunnustuksesi jälkeen, juoda terveydeksesi, mutta ikäpäivinäni minä en juo samasta kupista kuin sinä.

1 AATELISMIES. Olen siis hypännyt hulluun kirnuun, niinkö luulet?

2 AATELISMIES. Niin olet, joko sitten tahraannuit tai pelastuit.

LUCIO. Kas, kas, tuossa tulee rouva Lemmes!

1 AATELISMIES. Minä olen hänen kattonsa alla saanut vammoja, joista on tullut lovi —

2 AATELISMIES. Mihin, sano?

LUCIO. Arvaa!

2 AATELISMIES. Kukkaroon, tietenkin.

1 AATELISMIES. Vieläpä muutakin.

LUCIO. Kalju pää.

1 AATELISMIES. Aina sinä minuun niitä tautejasi kuvittelet mutta erehdyt suuresti: minussa terveys oikein kumisee.

LUCIO. Niin kyllä, niinkuin hontto kumisee; sinun luusi ovat hontot; jumalattomuus on sinussa herkutellut.
(Parittaja-akka tulee.)

1 AATELISMIES. No, mitä kuuluu? Kummassako lonkassa on pahin vaiva?

PARITTAJA-AKKA. Hyvin kaikki! Vastikään tuolla vangittiin ja vietiin tyrmään mies, joka oli enemmän väärsti kuin viisituhatta teidän kaltaista.

2 AATELISMIES. Kuka se?

PARITTAJA-AKKA. Claudio, tiedän mä, signor Claudio.

1 AATELISMIES. Claudio, vangittu! Ei, niin ei ole.

PARITTAJA-AKKA. Mutta minä tiedän, että niin on; näin, kun hänet vangittiin, näin, kun häntä kuljetettiin; ja, mikä vielä pahempi, häneltä viedään pää.

LUCIO. Mutta, kaiken hulluttelumme jälkeen, tämä ei ole mikään hauska asia. Oletko varma siitä?

PARITTAJA-AKKA. Liiankin varma; ja se tuli siitä, että hän teki neiti Julialle lapsen.

LUCIO. Uskokaa minua, se ei ole mahdotonta; hän lupasi yhtyä minuun pari tuntia sitten, ja hän on aina tarkalleen pitänyt sanansa.

2 AATELISMIES. Sitä paitse tämä pitää jotenkin yhtä äskeisen puheenaineemme kanssa.

1 AATELISMIES. Mutta ennen kaikkea julistuksen kanssa.

LUCIO. Tulkaa, mennään tiedustelemaan, miten on asian laita.

(Lucio ja aatelismiehet menevät.)

PARITTAJA-AKKA. Näin minä menetän kaikki luottilaani: minkä vie sota, minkä tauti, minkä hirsipuu, minkä köyhyys. (Pompejus tulee.) No, mitä uutta tiedät?

POMPEJUS. Se mies on nyt teljetty tyrmään.

PARITTAJA-AKKA. Vai niin; mitä hän on tehnyt?

POMPEJUS. Lapsen.

PARITTAJA-AKKA. Tarkoitan, mitä on rikkonut?

POMPEJUS. Kalastanut muiden kalavesillä.

PARITTAJA-AKKA. Mitä, onko joku tyttö saanut lapsen hänen kanssaan?

POMPEJUS. Ei, naikko on saanut hänen kanssaan tytön. Mitä, ettekö ole kuullut julistusta?

PARITTAJA-AKKA. Mitä julistusta?

POMPEJUS. Kaikki julkiset talot Wienin laitakaupungeissa ovat revittävät maahan.

PARITTAJA-AKKA. Ja miten käy keskikaupungin talojen?

POMPEJUS. Ne jätetään siemeneksi; nekin olisivat menneet samaa tietä, mutta muuan viisas porvari puhui niiden puolesta.

PARITTAJA-AKKA. Revitäänkö siis kaikki laitakaupunkien ilohuoneet?

POMPEJUS. Revitään, perustuksiaan myöten.

PARITTAJA-AKKA. Mutta siitähän tulee oikein perustuslain muutos. Kuinka silloin minun käy?

POMPEJUS. Olkaa te huoletta: hyvillä asianajajilla on aina luottilaita. Vaikka muutattekin paikkaa, ei teidän siltä tarvis muuttaa ammattia; minä jään teille yhä tappimieheksi. Rohkeutta vain! Teitä kyllä tullaan armahtamaan. Te olette virassa silmänne melkein kuluttanut, teitä ei niin tarkalla silmällä pidetä.

PARITTAJA-AKKA. Niin, mitä nyt tehdä, Tuomas Tappimies? Lähtekäämme täältä.

POMPEJUS. Tuossa tulee signor Claudio, jota kruununmies taluttaa vankityrmään; ja tuossahan se on neiti Juliakin.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Sama paikka.

(Vanginvartija, Claudio, Julia ja oikeudenpalvelijoita tulee.)

CLAUDIO.

Mies, miksi näin mua näytät maailmalle?

Vie tyrmään, johon olen määrätty.

VANGINVARTIJA.

En tätä pahan pahuudella tee,

Mut niin on käsenyt lord Angelo.

CLAUDIO.

Näin hallitus, tuo puolijumala,

Rikokset sovituttaa painon mukaan;

"Armahtaa ketä tahtoo", sanoo sana,

"Ja kenen tahtoo, sen hän paaduttaa."

(Lucio ja ne kaksi aatelismiestä tulevat.)

LUCIO.

Mut, Claudio, mikä syynä tähän pakkoon?

CLAUDIO.

Se liika vapaus, Lucio, se vapaus!

Ylellisyyttä seuraa kova paasto,
Ja vapaus, ylenmäärin käytettynä,
Pakoksi muuttuu. Luontoamme ajaa,
Kuin hiirtä, jok' on niellyt myrkkyä,
Janoinen synti, jok' on kuolemaksi.

LUCIO. Jos minä voisin vankityrmässä noin viisaasti puhua, niin haettaisin tänne muutamia velkojiani. Ja kuitenkin, totta puhuen, on vapauden hullutus minulle rakkaampi kuin vankeuden siveys. — Mikä on rikoksesi, Claudio?

CLAUDIO.
Jos sanon sen, teen uuden rikoksen.

LUCIO.
Ei murha lie?

CLAUDIO.
Ei.

LUCIO.
Haureus?

CLAUDIO.
Sano siksi.

VANGINVARTIJA.
Pois, herra! Nyt on teidän mentävä.

CLAUDIO.
Vain sana. — Lucio hyvä, pari sanaa!

(Vie hänet syrjään.)

LUCIO.
Satakin vaikka, jos ne vain sua auttaa.
Mut noinko haureutta rangaistaan?

CLAUDIO.
Näin laita on: ma tosikihloissa
Anastin Julian vuoteen; hänet tunnet;
Hän täys on vaimoni, ei muuta vailla
Kuin että säännön mukaisesti teemme
Sen julkiseksi; tekemättä jäi se,
Kun myötäjäiset menetetty ois,
Jotk' yhä sukulaisten kirstuss' ovat.
Välimme näiltä peitimme, siks kunnes
Heit' aika taivuttais. Mut, paha kyllä,
Tuon hellän suhteen salaisuus nyt suurill'

On kirjaimilla Juliaan painettu.

LUCIO.

Siis raskas on?

CLAUDIO.

On, kovaks onneksi!

Ja nyt tuo herttuan uusi sijainen —

Se uutuudenko väikkeen vika lie,

Vai valtiota ratsunako pitää

Vain ylivaltiaalle, joka, tuskin

Satulaan päästyään, jo kannust' iskee

Sen merkiksi, ett' osaa hallita;

Vai virkaanko se kuuluu ankaruus

Vai hänen yleväänkö persoonaansa,

Sit' en ma tiedä — vaan tää uusi herra

Kaikk' eloon saattaa vanhat rikoslait,

Jotk' yhdeksättätoista vuotta seinäll'

On käyttämättöminä riippuneet

Kuin aseet ruosteiset; ja maineen vuoks

Nuo uniset ja unhottuneet säännöt

Nyt minuun usuttaa: — niin, maineen vuoksi.

LUCIO. Niin maarinkin; ja pääsi istuu nyt niin höllästi harteillasi, että rakastunut maitotyttökin voisi sen huokaista pois. Laita sana herttualle ja vetoa häneen.

CLAUDIO.

Sen olen tehnytkin, vaan hänt' ei löydy.

Tee, Lucio, mulle tämä hyvä työ:

Tänäpä luostariin käy sisareni

Koetus-aikaans' siellä alkamaan.

Hänelle kerro, missä vaarass' olen,

Ja pyydä, että puolestani koittaa

Lepyttää julmaa vallanhoitajaa.

Tykönsä itse menköön; hänestä

Ma paljon toivon; hänen nuoruutensa

Suloista puhuu, vaikka mykkää kieltä,

Mi tehoo miehiin; lisäksi häll' on lahja

Älyllä sovitella sanojaan,

Ja helposti hän mielet taivuttaa.

LUCIO. Suokoon Jumala, että hän sen voisi, niin hyvin lohdutukseksi niille, jotka ovat samassa tilassa ja muuten joutuisivat ankaraan tilintekoon, kuin sinun henkesikin pelastukseksi; sillä kovin minua surettaisi, jos sen noin narrin tavalla menettäisit joutavan noppapelin takia. Menen häntä puhuttelemaan.

CLAUDIO. Kiitos, hyvä ystäväni Lucio!

LUCIO. Kahden tunnin kuluessa, —

CLAUDIO. No, nyt vartija, nyt mennään.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Luostari.

(Herttua ja munkki Tuomas tulevat.)

HERTTUA.

Ei, pyhä isä, pois se ajatus!

Ei lemmen heikko nuoli miehen vahvaa

Voi rintaa lävistää. Kun salasuoja

Halusin teiltä, oli aikeeni

Vakaampi, kypsempi kuin nuoren hurjan

Halut ja pyyteet.

TUOMAS.

Saanko tietää sen?

HERTTUA.

Paremmiin, isä, tiedätte kuin kukaan,

Ett' yksinäisyytt' aina rakastin

Ja turhaks katsoin suuret seurat, joissa

Elämöi nuoruus, korska, tyhjä loisto

Ma täyden valtani ja arvoni

Lord Angelolle olen luovuttanut,

Joll' ankarat ja siveät on tavat.

Hän luulee minun Puolaan matkustaneen,

Jonk' olen luulon levittänyt kansaan

Ja jota uskotaan. No, hurskas isä,

Kysytte varmaan, miksi tämän teen?

TUOMAS.

Halusta kysyn, armollinen herra.

HERTTUA.

Meill' ankarat on lait ja kovat säännöt —

Vikurit turpavöitä kaipaavat —

Mut neljätoist' on vuotta levänneet ne

Kuin luolassansa vanha jalopeura,

Jok' uupui ryöstöön. Niinkuin heikot isät

Uhaten koivuvitsaa kiertävät,

Vain pannakseen sen lasten nähtäville

Peloksi, vaan ei kuriks, joten vitsaa

Ei kammota, vaan pilkataan; niin laitkin

On kuolleet, niiden rangaistus jos kuolee,

Ja riettaus vetää nenäst' oikeutta,

Imettäjänsä lapsi lyö, ja mennytt'

On siivous.

TUOMAS.

Mut teidän armon vallass'

Ol' itse päästää laki kahleistaan.

Enemmän pelkoa te nostaisitte

Kuin Angelo.

HERTTUA.

Niin, liian suurta ehkä.

Ma erheen tein, kun päästin ohjaket;

Siis julmuutt' oisi rangaista nyt siitä,

Mink' itse käskin: — käskyähän on se,

Kun pahuudelle suodaan vapaa valta,

Mut rankaisulle ei. Sen tähden, isä,

Ma Angelolle jätin toimeni;

Nimeni suojassa hän iskeköön;

Pois itse pysyn taistosta, ja moitteet

Näin vältän. Nähdäkseni hallintaansa

Nyt munkistonne jäsenenä tahdon

Niin prinssiä kuin kansaa puhutella.

Siis kaapu mulle tuo ja mua neuvo,

Ett' osaan olla ulkoasulta

Kuin tosi munkki. Lisäsyöt saat tietää,

Kun joutilaampaa tilaisuutta saan;

Nyt tämän vain: — Lord Angelo on tarkka

Ja visu maineestaan; hän tuskin myöntää.

Ett' onkaan verta suonissaan ja ett' on

Hänelle leipä rakkaampaa kuin kivi.

Pian näemme, totuudenko sanoo pinta,

Vai mielen muutosko on vallan hinta.

(Menevät.)

Viiides kohtaus.

Naisluostari.

(Isabella ja Francisca tulevat.)

ISABELLA.

Sekö se teidän nunnain koko vapaus?

FRANCISCA.

Se eikö riitä?

ISABELLA.

Kyllä. Tät' en kysy

Siks, että enempää ma halaisin;
Päin vastoin pitäis kovemp' olla pakko
Sanct Claran nunnain siskokunnassa.

LUCIO (ulkoa).
Hoi! Rauha tälle paikalle!

ISABELLA.

Ken huutaa?

FRANCISCA.

On miehen ääni. Hyvä Isabella,
Sa avaa hälle, kysy mitä tahtoo.
Sa voit, ma en; sa viel' et valaa tehnyt;
Sen tehnyt ei saa miehen kanssa haastaa
Pait abbedissan läsnä ollessa;
Jos haastaa, ei saa kasvojansa näyttää,
Jos näyttää kasvonsa, ei haastaa saa.
Hän taaskin huutaa; pyydän, vastaa hälle.

(Menee.)

ISABELLA.

Jumalan rauha! Ken se?

(Lucio tulee.)

LUCIO.

Terve, impi,

Jos impi liette, niinkuin todistavat
Nuo posken ruusut. Voitteko mua auttaa
Ja saattaa minut Isabellan luo?
Hän tässä luostariss' on kokelas
Ja nuoren Claudio-raukan kaunis sisko.

ISABELLA.

Miks Claudio-raukan? Kysyä mun suokaa,
Sit' enemmän, kun sanon, että itse
Ma Isabella, hänen siskons', olen.

LUCIO.

Sulo kaunotar, tuon Claudion terveiset.
Mut lyhykäisesti: hän tyrmässä' istuu.

ISABELLA.

Voi mua! Mistä syystä?

LUCIO.

Semmoisesta,

Jost' — ainakin, jos minä tuomar' oisin —

Hän rangaistuksen saisi kiitoksissa:

Hän laittoi ystävälleen pikkuiset.

ISABELLA.

Mua älkää uskotelko.

LUCIO.

Se on totta.

En tahtois — vaikka helmasyntini

On naista naurattaa ja haastaa toista,

Toist' aatella — näin tehdä kaikkiin nähden.

Olette maasta yletty ja pyhä

Ja kieltämyksen kirkastama henki;

Vakaasti tulee teidän kanssa haastaa

Kuin pyhimyksen kanssa ainakin.

ISABELLA.

Pyhyiden herjaust' on moinen pilkka.

LUCIO.

Ei suinkaan. Suorin sanoin näin on laita:

Syleilyyn yhtyi veljenne ja tyttö;

Ravinto ruumiin täyttää; heiteen aika

Se vakoon kuivaan siittää siemenestä

Satoisan viljan; niin myös tytön kasvu

Todistaa kylvömiehen uurastusta.

ISABELLA.

Kenenkä tytön? Serkku Julianko?

LUCIO.

Hän serkkunneko?

ISABELLA.

Valikoinnan kautta,

Niinkuin on tyttöin tapa rakkaudesta

Nimiä vaihtaa suotta.

LUCIO.

Hän se on.

ISABELLA.

No, naikoon hänet!

LUCIO.

Siinäpä se mutka.

Täält' oudosti on herttua poistunut,
Mont' ylimystä, minua ja muita,
Petellen viran toiveilla; ne, joilla
On valtajuonet tiedossa, ne väittää,
Ett' aivan toista häll' on mielessä
Kuin kielellä. Ja hänen sijallaan
Rajattomalla valtuudella pitää
Nyt valtaa Angelo, — mies, jonka veri
On lumivettä; jolle vierast' on
Kaikk' aistin himartavat kutkutukset,
Ja joka luonnon kiihkaa tylsyttää
Vain hengentyöllä, paastoll', opinnoilla.
Hän — peloittaakseen pois nuo irstaat tavat,
Jotk' ovat kauan kierrelleet lain uhkaa
Kuin hiiret leijonaa — nyt keksii säännön,
Jonk' ahtaan mielen mukaan Claudio henkens'
On menettävä, heittää hänet tyrmään
Ja muille varoitukseks tarkoin noutaa
Lain ankaruutta. Kaikk' on toivo mennyt,
Jos teill' ei voimaa kauniin rukouksin
Hänt' armoon taivuttaa. Tää lyhyesti
Se tehtävä, jonk' antoi Claudio mulle.

ISABELLA.

Hänt' aikoo hengiltäkö?

LUCIO.

Tuomio

Jo langennut on; pyöveli jo, kuulin,
On saanut käskyn hänet teloittaa.

ISABELLA.

Kuink' auttaa häntä minä raukka voin?

LUCIO.

Ois koittaa voimaanne.

ISABELLA.

Ah! voimaani!

Epäilen —

LUCIO.

Epäily on petturi:

Meilt' edun vie, jonk' usein voittaisimme,
Jos tohtisimme koittaa. Angelolle

Te näyttäkää ett' immet mitä pyytää,
Sen miehet antavat kuin jumalat;
He vain kun itkevät ja polvistuvat,
Niin, mitä pyytävät, se täyttyy niin
Kuin oisi se jo heidän omanansa.

ISABELLA.
Koetan mitä tehdä voin.

LUCIO.
Mut joutuin.

ISABELLA.
Ma heti menen. Kauempaa en viivy,
Kuin että abbedissalle ma tiedon
Asiast' annan. Nöyrät kiitokseni!
Terveiset veljelleni! Ennen iltaa
Hän toimistani varman tiedon saa.

LUCIO.
Hyvästi sanon.

ISABELLA.
Jääkää Herran haltuun!

(Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Sali Angelon asunnossa.

(Angelo, Escalus, tuomari, vanginvartija,
oikeudenpalvelija ja seuralaisia.)

ANGELO.

Ei laki mikään kuvatus saa olla,
Ei liikkumaton linnunpelko, joka,
Kun siihen tottuvat, ei hirmuks tule,
Vaan lepopuuksi.

ESCALUS.

Terää olkoon siltä;
Parempi hiukan leikellä kuin kaataa
Ja ruhjoa. Tuoll' ylimyksellä,
Jonk' aion pelastaa, on jalo isä.
Vain itseänne, armo, aatelkaa —
Te, jonk' on siveys niin perin luja —
Te ettekö, kun oma halu nousee,
Jos aikaan sopisi ja paikkaan vain
Ja veren kiihkeä jos kuohu teidät
Ajaisi tekoon, johon tahto pyrkii,
Niin, etteköpä tekin joskus eksyis
Rikokseen, josta häntä tuomitsette,
Lain kiroukseen itse joutuen?

ANGELO.

On toista tulla kiusaukseen, toista
On langeta. Voi valamiehistössä,
Jok' ihmisiltä hengen tuomitsee,
Kahdestatoista olla yks tai kaksi
Pahempaa varasta kuin tuomittava.
Mik' ilmeist' on, sen oikeus rankaisee.
Mitä se lakiin koskee, vaikka varas
Varasta tuomitsee? On päivän selvää,
Ett' otan maasta helmen, jonka löydän,
Siks että näen sen; mitä min' en näe,
Sen päälle astun enkä siitä piittaa.
Tuon vika siit' ei vähene, jos mulla
On ollut sama vika; sano ennen,

Jos minä, tuomarina, eksyn noin,
Ett' armotta ja tuomioni mukaan
Mua rangaistakoon. Kuolla hänen tulee.

ESCALUS.
No, niinkuin teidän viisautenne tahtoo.

ANGELO.
Miss' on se vanginvartija?

VANGINVARTIJA.
Täss', armo.

ANGELO.
Mies, huomen-aamull' yhdeksältä Claudio
On mestattava; hanki hänle pappi;
Hän kuolemaansa valmistautukoon:
Tää hänen vaelluksensa on loppu.

(Vanginvartija menee.)

ESCALUS.
Jumala, anna meille armos tunto!
Syy toisen nostaa, toisen kaataa kunto.
Yks syystä pääsee, vaikka konna lie,
Yks ainut virhe toisen surmaan vie.

(Kyynärpää, Vahla, Pompejus ja oikeudenpalvelijoita tulee.)

KYYNÄRPÄÄ. Kas niin, viekää pois nuo! Jos ne ovat kelpo väkeä yhteiskunnassa, joiden ainoa elämä on elämöidä yhteis-paikoissa, niin en tiedä minä, mitä laki ja oikeus on. Viekää pois nuo!

ANGELO. Mitä, hyvä ystävä? Mikä on nimenne, ja mistä kysymys?

KYYNÄRPÄÄ. Teidän korkeutenne luvalla olen herttua-pahaisen konstaapeli, ja nimeni on Kyynärpää; olen vähän niinkuin lakimies minäkin; ja tässä tuon teidän korkea-arvoisuutenne eteen kaksi hyvänkuriasta tuttavaa.

ANGELO. Hyvänkuriasta! Mitä? Aiot kai sanoa: pahankurista?

KYYNÄRPÄÄ. Teidän korkeutenne luvalla, en minä oikein tiedä, mitä ne ovat; mutta kelpo konnia ovat, se on viljainen vissi, eikä heissä ole rahtuakaan sitä vilpillisyyttä, jota tulisi olla oikealla kristityllä.

ESCALUS. Hyvin sanottu! Sepä älykäs konstaapeli!

ANGELO. Jatka; mitä he ovat miehiään? Kyynärpää on nimesi: miksi et vastaa, Kyynärpää?

POMPEJUS. Hän ei voi, herra: hänen kyynärpäänsä on hajalla.

ANGELO. Kuka te olette?

KYYNÄRPÄÄ. Häinkö? Tapinpitelijä, apuhankkija, joka palvelee huonoa naiseläjää, jonka talo, kuulen

ma, on revitty laitakaupungilla; ja nyt hän pitää sauna, joka, luulen ma, sekin on sangen pahamaineinen talo.

ESCALUS. Mistä sen tiedät?

KYYNÄRPÄÄ. Vaimoni, jonka vakuutan taivaan ja teidän armonne edessä —

ESCALUS. Mitä? Vaimosiko?

KYYNÄRPÄÄ. Niin, herra, joka, Jumalan kiitos, on kunniallinen vaimo. —

ESCALUS. Ja siksikö hänet vakuutat?

KYYNÄRPÄÄ. Sanon, että vakuutan itseni niin hyvin kuin hänenkin siitä, että jos tuo talo ei ole parittajan talo, niin on sääli häntä, sillä se on sangen huono talo.

ESCALUS. Mistä sinä, konstaapeli, sen tiedät?

KYYNÄRPÄÄ. He, vaimoni kautta, lempo soikoon; sillä jos hän olisi ollut lihaan menevä nainen, niin olisi hän voinut tulla syypääksi raiskaukseen, haureuteen ja kaikenlaiseen muuhun ruokottomuuteen.

ESCALUS. Tuonko naisen toimesta?

KYYNÄRPÄÄ. Niin, rouva Liikasen toimesta. Mutta hän sylkäisi tuota naista vasten naamaa, niin että se tiesi saaneensa.

POMPEJUS. Teidän korkeutenne luvalla, se ei ole totta.

KYYNÄRPÄÄ. Näytä se toteen näiden kanaljain kuullen, sinä kunnian mies, näytä se toteen!

ESCALUS (Angelolle.) Kuuletteko, kuinka hän sanoissaan sekaantuu?

POMPEJUS. Nähkääs: hän tuli taloon, ja vahvana oli, ja himoitsi — kaikella kunnioituksella sanoen — keitettyjä väskynöitä.^[1] Meillä oli niitä vain kaksi, teidän armonne, ja ne olivat sillä hetken prikulla hedelmälautasella, tuollaisella kolmen pennin lautasella; onhan teidän armonne sellaisia lautasia nähnyt; ne ei ole mitään porsliini-lautasia, mutta kuitenkin sangen hyviä lautasia.

ESCALUS. Jatka, jatka; lautanen ei tässä mitään paina.

POMPEJUS. Ei tosiaankaan, hyvä herra, ei neulan nuppiakaan; siinä olette aivan oikeassa. Mutta nyt itse pääponteen: niinkuin sanottu, rouva Kyynärpää oli, niinkuin sanottu, vahvana, ihan viimeisillään, ja halusi, niinkuin sanottu, väskynöitä, ja kun, niinkuin sanottu, näitä vain oli kaksi lautasella, sillä herra Vahla, tämä mies tässä, oli, niinkuin sanottu, syönyt ne muut ja, niinkuin sanottu, maksanut ne oikein rehellisesti; — sillä, niinkuin tiedätte, herra Vahla, en voinut antaa teille takaisin kolmea penniä.

VAHLA. Ette, aivan oikein.

POMPEJUS. Niin, näettekös vain! Te silloin paraikaa, jos koitatte muistella, särjitte mainittujen väskynöitten kiviä.

VAHLA. Niin tein, aivan oikein.

POMPEJUS. Niin, näettekös vain! Minä silloin sanoin teille, jos muistatte, että se ja se ja se ja se ei voinut parantua siitä jutusta — ymmärrätehän — jos ei pitänyt ankaraa elantotapaa, niin teille sanoin.

VAHLA. Se on kaikki totta.

POMPEJUS. Niin näettekös?

ESCALUS. Ole vait, sinä olet ikävä narri: asiaan! — Mitä he siis tekivät Kyynärpään vaimolle, että

miehellä nyt on syytä siitä valittaa? Käydään nyt häneen käsiksi.

POMPEJUS. Ei, teidän armonne, se ei vielä käy päinsä.

ESCALUS. Enhän minäkään sitä tarkoittanut.

POMPEJUS. Mutta kyllä sitten käymme häneen käsiksi, teidän armonne luvalla. Pyydän nyt vain, teidän armonne, katsokaa tuota herra Vahlaa: sillä miehellä on kahdeksankymmentä puntaa vuodessa, ja isä kuoli pyhänmiesten päivänä. — Pyhänmiesten päivänähän se oli, herra Vahla?

VAHLA. Pyhäinpäivän aattona.

POMPEJUS. Niin, näettekös? Toivon että sitä täällä pysytään totuudessa! Hän istui, niinkuin sanottu, paraikaa nojatuolissa, teidän armonne; — se oli Kultarypäleessä,^[2] missä tekin mielellänne istutte, eikö totta?

VAHLA. Totta on, sillä se on tilava huone ja lämmin talvella.

POMPEJUS. Niin, näettekös? Toivon, että sitä täällä pysytään totuudessa!

ANGELO.

Ei tähän kuulusteluun riitä yö,
Ei pisin Venään talviyökään. Menen
Ja jätän jutun teidän haltuun. Toivon,
Ett' olis syytä piestä koko lauma.

ESCALUS.

Minäkin samaa. Hyvää huoment', armo!

(Angelo menee)

No, ystävä, jatkakaamme; sano, mitä Kyynärpään vaimolle on tehty, kerrassa.

POMPEJUS. Kerrassako, teidän armonne? Hänelle ei ole tehty kerrassa mitään.

KYYNÄRPÄÄ. Olkaa hyvä, teidän armonne, kysykää häneltä, mitä tuo mies teki vaimolleni.

POMPEJUS. Olkaa hyvä, teidän armonne, kysykää minulta.

ESCALUS. No siis, mitä on tämä herra hänelle tehnyt?

POMPEJUS. Olkaa hyvä, teidän armonne, katsokaa tämän herran naamaa. — Hyvä herra Vahla, katsokaa hänen armoonsa; tarkoitus on hyvä. — Huomaatteko, teidän armonne, hänen naamaansa?

ESCALUS. Vallan hyvin.

POMPEJUS. Pyydän, huomatkaa tarkoin.

ESCALUS. Teenhän sen.

POMPEJUS. Huomaatteko, teidän armonne, mitään pahaa hänen naamassaan?

ESCALUS. En.

POMPEJUS. Voin panna vaikka kaksi sormea kirjan päälle, että hänen naamansa on pahin puoli hänessä. No niin: jos nyt hänen naamansa on pahin puoli hänessä, kuinka siis herra Vahla voi tehdä konstaapelin vaimolle mitään luvatonta. Tahtoisin kuulla sen teidän armonne suusta.

ESCALUS. Hän on oikeassa. Konstaapeli, mitä sanotte siihen?

KYYNÄRPÄÄ. Ensiksikin, teidän armonne luvalla, talo on tuhoton talo, tämä tässä tuhoton mies, ja hänen ruokapuunsa tuhoton nainen.

POMPEJUS. Tämän käteni kautta, hänen vaimonsa on tuhottomampi henkilö kuin yksikään meistä kaikista.

KYYNÄRPÄÄ. Lurjus, valehtelet; valehtelet, senkin kirottu lurjus! Se aika ei ole vielä tullut, että hän olisi tuhottomia tehnyt mieheen, vaimoon tai lapseen nähden.

POMPEJUS. Teidän armonne, hän teki tuhottomia hänelle, jo ennenkuin hänet nai.

ESCALUS. Kuka on tässä viisaampi? Oikeus vai koiruus? — Onko se totta?

KYYNÄRPÄÄ. Sinä lurjus! Senkin heittiö! Senkin sakramenskattu Hannibali!^[3] Vai tuhottomia hänelle, ennenkuin hänet nain! — Jos ikänä minä olen tuhottomia tehnyt hänelle, tai hän minulle, niin älkää uskoko, teidän armonne, että olen herttua-pahaisen palvelija. Todista sanasi, sinä jumalaton Hannibali, tai haastan sinut pahoinpitelystä.

ESCALUS. Jos hän nyt löisi teitä korvalle, niin voisitte lisäksi haastaa häntä panettelemisesta.

KYYNÄRPÄÄ. Tosiaankin, kiitän teidän armoanne siitä. Mitä käskette, teidän armonne, minun tehdä tämän jumalattoman heittiön?

ESCALUS. Kuules, konstaapeli, koska hänessä on kaikenlaisia rikoksia, jotka soisit saavasi ilmi, jos voisit, niin arvelen parhaaksi, että annat hänelle matkapassin, kunnes olet saanut tietää, mitä ne ovat.

KYYNÄRPÄÄ. Tosiaankin! Kiitän teidän armoanne neuvosta. — Siinä nyt näet, senkin sakramenskattu luntti, mikä on edessäsi: saat matkapassin; niin, luntti, matkapassin saat!

ESCALUS (Vahlalle). Missä olette syntynyt, ystävä?

VAHLA. Täällä Wienissä, armollinen herra.

ESCALUS. Onko teillä kahdeksankymmentä puntaa vuodessa?

VAHLA. On, teidän armonne luvalla.

ESCALUS. Vai niin. — Mikä on sinun toimesi, ystävä?

POMPEJUS. Olen edeskäypä, köyhän lesken edeskäypä.

ESCALUS. Mikä on emäntäsi nimi?

POMPEJUS. Rouva Liikanen.

ESCALUS. Onko hänellä ollut enempää kuin yksi mies?

POMPEJUS. Yhdeksän, armollinen herra; Liikanen oli viimeinen.

ESCALUS. Yhdeksän! — Tulkaa likemmäksi, herra Vahla. Herra Vahla, paras olisi, ettette seurustelisi juomanlaskijain kanssa; he laskevat pian teidät tyhjäksi, herra Vahla, ja te viette heidät hirsipuuhun. Menkää matkaanne, ja laittakaa niin, etten teistä enää mitään kuule.

VAHLA. Kiitän teidän armoanne. Itse puolestani en koskaan joudu juomapesään, jos ei minua sinne juoksuteta.

ESCALUS. Hyvä; ei sen enempää siitä, herra Vahla. Hyvästi! (Vahla menee.) — Esiin, herra viinuri! Mikä on nimenne, herra viinuri?

POMPEJUS. Pompejus.

ESCALUS. Mitä muuta?

POMPEJUS. Pyllynen.

ESCALUS. Niin, pyllyenne on todellakin suurinta sorttia, niin että, mitä lihallisuuteen tulee, te olette Pompejus suuri. — Pompejus, te olette jonkinlainen parittaja, vaikka käytätte viinurinvirkkaa kilpenä. Ettekö olekin? Kas niin, sanokaa totuus, se on teille parasta.

POMPEJUS. Totta puhuen, teidän armonne, olen köyhä raukka, joka tahdon minäkin elää.

ESCALUS. Mutta millä sinä elät, Pompejus? Parituksella? Mitä siitä elinkeinosta arvelet, Pompejus? Onko se laillinen elinkeino?

POMPEJUS. Jos laki sen sallii, teidän armonne.

ESCALUS. Mutta laki ei sitä salli, Pompejus, eikä tule koskaan sitä sallimaan Wienissä.

POMPEJUS. Onko teidän armonne aikomus kuohita kaikki kaupungin nuoret miehet?

ESCALUS. Ei, Pompejus.

POMPEJUS. No, sitten tosiaankin, minun heikon ymmärryksen mukaan, kaikki menee vanhaa tapaansa. Jos teidän armonne vain voi keksiä keinoja porttojen ja melkkurien varalle, niin ei tarvis varoa parittajia.

ESCALUS. Niitä on jo sieviä keinoja keksitty, tiedä se: pää poikki ja hirteen, siinä kaikki.

POMPEJUS. Jos kymmenenkin vuotta perätysten hirtätte ja mestaatte niitä, jotka tässä kohden hairahtuvat, niin saattepa aikoinaan katsoa, mistä voitte hankkia lisää päitä. Jos tämä laki on Wienissä kymmenen vuotta voimassa, niin lupaan vuokrata kaupungin kauniimman talon kolmesta pennistä kerroksen. Jos elätte siksi kuin se tapahtuu, niin sanokaa, että Pompejus on sen sanonut.

ESCALUS. Kiitos, kelpo Pompejus; ja ennustuksesi palkinnoksi annan sinulle, kuules, tämän neuvon: laita niin, etten vastedes kuule sinusta valituksia minkäänlaisia ja että jätät sen paikan, missä nyt asut; muuten, Pompejus, ajan sinut takaisin leiriisi ja näytän sinulle Caesarin hirmua; suoraan sanoen, Pompejus, saat maistaa piiskaa. Ja nyt, Pompejus, täksi kertaa hyvästi!

POMPEJUS. Kiitän teidän armoanne hyvästä neuvosta; (syrjään) mutta sitä aion noudattaa sen verran, kuin liha ja asianhaarat sallivat. noudattaa sen verran, kuin liha ja asianhaarat sallivat.

Vai piiskaa! Piiskaa saakoon vetojuhta;

Ei siedä piiskaa kunnon miehen suhta.

(Menee.)

ESCALUS. Tulkaa tänne, herra Kyynärpää, tulkaa lähemmäksi, herra konstaapeli. Kuinka kauan olette ollut tässä konstaapelin toimessa?

KYYNÄRPÄÄ. Seitsemän ja puoli vuotta, teidän armonne.

ESCALUS. Arvelinkin, taidostanne päättäen, että olette siinä ollut jonkun aikaa. Seitsemän vuotta yhtä mittaa, niinkö?

KYYNÄRPÄÄ. Ja puoli päälle, teidän armonne.

ESCALUS. Ah, siitä on ollut teillä paljon vaivaa. Väärin on teiltä niin paljon vaatia. Eikö ole teidän pitäjässä muita siihen toimeen päteviä?

KYYNÄRPÄÄ. Vähän niitä on, Jumala paratkoon, joilla on kykyä sellaisiin asioihin. Kun ovat valitut,

niin ovat mielissään, kun saavat valita minut sijaansa; minä teen sen muutamasta penningistä, ja hoidan kaikki yhteen menoon.

ESCALUS. Kuulkaa, laittakaa minulle nimilista, jossa on kuusi tai seitsemän pätevintä henkilöä pitäjästänne.

KYYNÄRPÄÄ. Teidän armonne kotiinko, armollinen herra?

ESCALUS. Niin kotiini. Hyvästi!

(Kyynärpää menee?)

Mitä lienee nyt kello?

TUOMAS.

Yksitoista, teidän armonne.

ESCALUS.

Teit' atrialle pyydän luokseni.

TUOMAS.

Ma kiitän nöyrimmästi.

ESCALUS.

Tuon Claudion kuolema mua surettaa,
Mut pelastust' en näe.

TUOMAS.

Lord Angelo

On ankara.

ESCALUS.

Se onkin tarpeellista:
Ei tavaks tullut armo paljo paina,
Uus rikos seuraa armahdusta aina.
Mut, sentään, Claudio parka! — Apu tyhjä!
Pois tulkaa, herra.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Toinen huone samassa paikassa.
(Vanginvartija ja palvelija tulevat.)

PALVELIJA.

Hän pitää kuulustusta; tulee heti.
Ilmoitan teidät.

VANGINVARTIJA.

Tee se.

(Palvelija menee.)

Tahdon tietää,

Mit' aikoo hän; kenties hän vielä heltyy.

Mies rikkonut on vain kuin unissaan.

Se vika joka iän on ja säädyn,

Ja hänet surmataan! —

(Angelo tulee.)

ANGELO.

Mik' asia?

VANGINVARTIJA.

Siis huomennako tulee Claudion kuolla?

ANGELO.

Johan sen sanoin; onhan sulla käsky;

Miks vielä kysyt?

VANGINVARTIJA.

Jott' en hätiköisi.

Anteeksi, armo, mutta olen nähnyt,

Ett' oikeus katunut on tuomiotaan

Sen täytettyä.

ANGELO.

Siitä vastaan minä.

Tee tehtäväsi, taikka jätä paikkas,

On niitä toisiakin.

VANGINVARTIJA.

Anteeks suokaa!

Mit' oihkaavan on Julian tehtävä?

Lähellä päästö on.

ANGELO.

Vie hänet toiseen

Ja mukavampaan paikkaan; tee se heti.

(Palvelija palaa.)

PALVELIJA.

Tuon kuoloon tuomitun on sisar täällä,

Puheille pyrkii.

ANGELO.

Onko hällä sisar?

VANGINVARTIJA.

On herra: impi sangen siveä;
Sisaruskuntaan aikoo jäseneksi,
Jos ei jo lienekin.

ANGELO.

Tuo hänet sisään.

(Palvelija menee,)

Sa heti toimita se luuska pois;
Hän saakoon mit' on tarvis, mut ei liikaa.
Siit' annan määräyksen.

(Lucio ja Isabella tulevat.)

VANGINVARTIJA.

Herran haltuun!

(Aikoo mennä.)

ANGELO.

Jää tänne. —

(Isabellalle.)

Tervetullut! Pyyntö mikä?

ISABELLA.

Poloinen olen armon-anoja,
Jos suvaitsette kuulla.

ANGELO.

Puhukaa!

ISABELLA.

On pahe, jota kammon, niin kuin mitä,
Ja jolle rankaisun, jos mille, soisin;
Sen puolesta en puhuisi, mut täytyy;
Ja täytymyst' ei ois, jos tahdon kanssa
Ei riidass' oisi tahto.

ANGELO.

Asiaan!

ISABELLA.

Mun veljeni on kuoloon tuomittu, —
Oi kuolettakaa syy, mut älkää häntä!

VANGINVARTIJA (syrjään).
Suo, taivas, että sulollaan hän tenhois!

ANGELO.
Syyn kuolettaisin, enkä syyllistä!
Jokainen rikos tuomittu on ennen
Kuin tehty on se. Virkani ois tyhjää,
Lain mukaan rikoksen jos rankaiseisin,
Mut rikollisen irti päästäisin.

ISABELLA.
Oi, laki oikea, mut ankara!
Siis veli mulla oli. — Herran haltuun!

LUCIO (Isabellalle).
Pois laimeus! Vielä kerran! Polvistukaa,
Rukoilkaa, vaippaan tarttukaa! Te liiaks
Olette jäykkä. Kielin veltommin
Te ette voisi nuppineulaa pyytää.
Siis uudelleen!

ISABELLA.
Siis täytyy hänen kuolla?

ANGELO.
Niin, täytyy, tyttöni.

ISABELLA.
Vai niin; ma luulin,
Jos häntä säästitte, ett' teitä siitä
Ei taivas moittis eikä ihmiset.

ANGELO.
En tahdo.

ISABELLA.
Oisko voimaa, jos ois tahto?

ANGELO.
Niin, nähkääs, mit' en tahdo, sit' en voi.

ISABELLA.
Sen voisitte — ja siit' ei mailma kärsi —
Jos niin vain häntä säälisitte te
Kuin minä.

ANGELO.

Myöhää! Hän on tuomittu.

LUCIO (Isabellalle).
Olette liian jäykkä.

ISABELLA.
Vai myöhää! Eikä! Sanan, minkä lausuin,
Ma voinen peruuttaa. Ei, uskokaa:
Ei mikään loisto, mik' on suurten omaa, —
Kuninkaan kruunu, valtaherran miekka,
Marsalkan sauva, kaapu tuomarin, —
Niin heitä puoleksikaan kaunistaisi
Kuin armiaisuus. Teidän sijassanne
Jos oisi ollut hän, ja hänen te,
Niin olisitte tekin kompastunut,
Mut noin ei ankara ois ollut hän.

ANGELO.
Ma pyydän, menkää!

ISABELLA.
Oi, jos taivas mulle.
Sois teidän valtanne, ja Isabella
Te olisitte! Noinko kävis? Ei,
Sanoisin, mit' on olla tuomarina
Ja mitä vankina.

LUCIO (Isabellalle).
Noin, noin! Se tepsii!

ANGELO.
Lain-alainen on veljenne; te turhaan
Vain sanojanne tuhlaatte.

ISABELLA.
Ah! voi!
Lain alla oli kaikki sielut kerran,
Mut Hän, joll' oli valta rangaista,
Toi pelastuksen. Kuinka kävis teidän,
Jos Hän, tuo ylin tuomar', arvon mukaan
Työt tuomitsisi? Tätä ajatelkaa,
Niin armo alkaa huulillanne elää
Kuin uusi luomus.

ANGELO.
Tyynny, kaunis lapsi:

Sun veljes laki langettaa, en minä.
Vaikk' ois hän veljeni, tai oma poika,
Niin kävis samoin: huomenna hän kuolee.

ISABELLA.
Huomenna? Liian kiire! Armahtakaa!
Hän viel' ei ole valmis! Ruoaks linnun
Tapamme ajallansa; taivastako
Vähemmin arvomme kuin karkeata,
Pient' itseämme? Hyvä, hyvä herra,
Ken tuost' on rikoksesta surman saanut?
Ja moni moist' on tehnyt!

LUCIO (Isabellalle).
Aivan oikein!

ANGELO.
Ei kuollut ollut laki, vaikka nukkui.
Niin moni tuota pahett ei ois tehnyt,
Jos ensimmäistä kiellon rikkojaa
Ois rangaistu. Nyt on se valveutunut,
Työt kaikki tutkii, katsoo peilistä.
Kuin tietäjä,^[4] mitk' etehiset synnit —
Lie sitten uudet nuo tai höllyydestä
Si'inneet uudelleen ja versoneet —
Tulisi estää periytymästä
Ja kuoreen tappaa.

ISABELLA.
Olkaa toki laupias!

ANGELO.
Sit' enin olen, oikea kun olen.
Näin armon teen ma niille, joit' en tunne
Ja joita höllyys haittais ehkä vasta,
Ja sille oikeutta, jok', yhden erheen
Kun sovittaa, ei tekemään jää toista.
Huomenna kuolee veljenne: se siitä.

ISABELLA.
Te ensimmäisnä noin siis tuomitsette,
Ja hän on ensi uhri. Suurenmoista
Omata aarnin voimia, mut julmaa
Niit' aarnin lailla käyttää.

LUCIO (Isabellalle).
Hyvä! Oivaa!

ISABELLA.

Jos valtamiehet jyristellä vois
Kuin itse Zeus, ei Zeus sais koskaan rauhaa,
Zeun taivasta kun joka pikku vouti
Jyrinään käyttäis, — pelkkään jyrinään!
Oi, armorikas taivas! Pahkuraisen
Ja luisen tammen tuima tulinoles
Lyö pirstaks pikemmin kuin heikon myrtin;
Mut ihminen, tuo pöyhkä ihminen —
Lyhyen pikku suuruutensa loistoss'
Unohtain, mitä aina tulis muistaa,
Ett' ainetta on räyskää — suurta taivast'
Apinan häijyn lailla matkii niin,
Ett' itkee enkelit; he meidän luonnoll'
Itsensä nauraisivat kuoleviksi.

LUCIO (Isabellalle).

Niin, tyttö, jatkakaa! Hän pian taipuu;
Tuo tepsii, tuo.

VNGINVARTIJA.

Suo, taivas, voitto hälle!

ISABELLA.

Ei oma mitta sovi lähimmäiseen.
Pyhimyst' ilkkuu suuret; mikä teissä
On älyä, se halvan suuss' on pilkkaa.

LUCIO (Isabellalle).

Tuo oikea on tapa; jatka, jatka!

ISABELLA.

Vihainen sana, jota päällys käyttää,
Soturin suussa on vain häväistystä.

LUCIO (Isabellalle).

Mist' olet tuon sa saanut? Jatka, jatka!

ANGELO.

Miks noita lauselmia minuun syydät?

ISABELLA.

Niin, vallalla, vaikk' eksyy niinkuin muutkin,
On lääke itsessään, jok' erheen peittää
Kuin kuori haavan. Poveen kolkuttakaa,
Kysykää sydämmeltä, eikö siinä

Lie vikaa Claudion tapaista; se saman
Jos ihmisheikkouden omaksuu,
Niin älköön kielen salliko se koskaan
Julistaa veljelleni kuolemaa.

ANGELO (syrjään).
Niin hellää puhett', että heltyy mieli! Hyvästi!

ISABELLA
Hyvä, rakas herra, jääkää!

ANGELO.
Asiaa mietin. — Tulkaa huomenna.

ISABELLA.
Mut kuulkaa, kuinka lahjon teitä! Jääkää!

ANGELO.
Mua lahjot?

ISABELLA.
Semmoisilla lahjoilla,
Joit' itse taivas teidän kanssa jakaa.

LUCIO (Isabellalle).
Noin, muuten oisit kaikki pilannut!

ISABELLA.
Täysleimatuill' en kultasikleillä,
En kivillä, jotk', oikun mukaan, nousee
Ja laskee arvossa, vaan rukouksilla,
Jotk' yltää taivaaseen ja sinne ehtii
Jo ennen päivän koita, rukouksilla,
Joit' ainoastaan puhtaat sielut huokaa
Ja paastoavat immet, jotka vieraat
On maailmalle.

ANGELO.
Huomenna siis tulkaa.

LUCIO (Isabellalle).
Kas niin; nyt kaikki hyvin on; nyt pois!

ISABELLA.
Jumalan haltuun, rakas armo!

ANGELO (syrjään).

Aamen;

Sill' olen joutumassa kiusaukseen,
Jost' estää rukous.

ISABELLA.

Mihin aikaan tulla

Saan huomenna ma?

ANGELO.

Mihin aikaan vain,

Mut ennen lounaa.

ISABELLA.

Herra teitä kaitkoon!

(Lucio, Isabella Ja vanginvartija menevät.)

ANGELO.

Sinusta, niin, ja siveydestäsi! —

Mitä tämä? Hänenkö on syy vai minun?

Ken, kiusaaja vai kiusattuko, tekee

Pahemman synnin? Haa! Ei suinkaan hän;

Ei, hän ei kiusaa. Itse minä loion

Vain lemmenkukan vieress' auringossa,

Ja niinkuin raato, enkä niinkuin kukka,

Matanen tuoksuss' ilman. Niinkö lie,

Ett' aistejamme kainous enemmän

Kuin irstaus hurmaa? Vaikk' on tyhjää kyllin,

Pitääkö pyhä templi hävittää

Ja synti panna sijalle? Hyi, hyi, hyi!

Haa! Mitä teet? Mit' olet, Angelo?

Liata hänet tahdotko sen tähden,

Ett' on hän puhdas? Anna veljen elää!

On varkaan lupa ryöstää, tuomar' itse

Jos varastaa. Haa! Rakastanko häntä,

Kun kuulla tuota ääntä taas ja katsett'

Ihaila tahdon? Mitä hourailen?

Oh, viekas perkele, kun pyhää pyydät,

Niin syötiks panet pyhän! Vaarallinen

On kiusaus, joka meitä syntiin kiihtää

Hyveiden suloilla. Ei koskaan portto,

Ei taidon eikä luonnon yhteisvoimin,

Mua vietelty; mut tämä hurskas tyttö

Mun vallan voittaa. — Lemmen houkkioita

Ain' ennen kummeksin ja nauroin noita.

(Menee.)

Kolmas kohtaous.

Huone vankilassa.

(Herttua, munkin valepuvussa, ja vanginvartija tulevat.)

HERTTUA.

Terveeksi, vanginvartija! Se liette.

VANGINVARTIJA.

Se olen. Mitä haluatte, isä?

HERTTUA.

Vain ihmisrakkaus ja pyhä sääntö
Mun sielu-parkain lohdutukseks tänne
On tyrmään tuonut. Tehkää tehtävänne:
Ne mulle näyttäkää ja kertokaa,
Mit' ovat pahaa tehneet, jotta voisin
Niin täyttää toimeni, kuin minun tulee.

VANGINVARTIJA.

Teen enemmänkin, enemmän jos tarvis.

(Julia tulee.)

Kas, tuoss' on yksi: neiti, joka oman
On nuoruutensa liekkiin suistunut ja
Nimensä polttanut. Hän kantaa lasta,
Jonk' isä kuoloon viedään: nuori mies,
Omansa, ennen rikost' uusimaan
Kuin siitä kuolemaan.

HERTTUA.

Ja milloin hänen

On kuoleminen?

VANGINVARTIJA.

Huomenna, ma luulen. —

(Julialle.)

Teist' olen tointa pitänyt; vain hetki,
Niin teidät täältä toimitetaan pois.

HERTTUA.

Kadutko, kaunis tyttö, syntiäsi?

JULIA.

Sen teen ja tyynnä häpeäni kannan.

HERTTUA.

Sua neuvon tuntoasi tutkimaan

Ja koittelemaan, tottako vai valhett'
On katumukses.

JULIA.

Mielist' otan neuvon.

HERTTUA.

Sa turmaajaasi miestä lemmitkö?

JULIA.

Sen, minkä hänen turmaajaansa naista.

HERTTUA.

Olette tämän synnillisen teon
Siis yksin mielin tehneet?

JULIA.

Yksin mielin.

HERTTUA.

Siis sinun syntis raskaamp' on kuin hänen.

JULIA.

Sen tunnustan ja sitä kadun, isä.

HERTTUA.

Niin oikein, laps, kun vain et kadu siksi,
Ett' tähän häpeään sun synty sai.
Ei moinen suru ole taivaallinen,
Vaan itsekäs, ja näyttää, ettei rakkaus
Meit' aja taivast' etsimään, vaan pelko.

JULIA.

Paheena sitä kadun ma, ja kannan
Ilolla häpeän.

HERTTUA.

Siin' yhä pysy.

Toveris, kuulin, kuolee huomenna;
Hänelle menen lohdutusta viemään.
Sua armo kaitkoon! *Benedicite!*

JULIA.

Siis kuolee huomenna! Oi, armo nurja,
Mua säästää elämään, jonk' ilona
On pelkkä kuolon kauhu!

VANGINVARTIJA.

Sääli miestä!

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Huone Angelon linnassa. (Angelo tulee.)

ANGELO.

Rukoilla mielin; mieli vain käy toise
Kuin rukous; taivas saa vain tyhjät sanat,
Mut mieli, kieltä kuulematta, kiintyy
Vain Isabellaan; suussa Jumala,
Ikäänkuin nimeään vain pureksisin,
Mut povess' ankarana synnin myrkky
Vain kiehuu. Valtio, jot' ihailin,
Ikävä, kuiva on kuin hyvä kirja
Monasti luettu; ja siveyteni,
Jost' ylpeilin, — ettei vain kukaan kuulisi —
Edulla vaihtaisin nyt höyhenhatuun,
Jot' ilma löyhyttelee. Arvo! Tapa!
Pukusi kuorell' usein kumarrukseen
Pakoitat houkkiot ja valhekiiltos
Älynkin pettää. — Veri, verta olet!
"Hyv' enkeli" sa pirun sarviin piirrä,
Se silt' ei pirun merkkikuva ole.

(Palvelija tulee.)

No, mitä?

PALVELIJA.

Eräs nunna, Isabella,
Pateille pyytää.

ANGELO.

Näytä hälle tie.

(Palvelija menee.)

Oi, taivaat!
Miks veri sydämmeeni syöksyy noin,
Silt' estäin toiminnan ja lisäksi riistäin
Myös muilta jäseniltä kaiken tarmon?
Noin tyhmä joukko viemistyneen vaiheell'
Apuna hääráá, vieden hältä ilman,
Jost' elpyä hän vois; noin kansa, juosten
Pois askareistaan, lempikuninkaansa
Lähelle tunkeilee ja alttiudellaan
Vain vaivoiks on, ja milt et häntä loukkaa

Typperäll' innollaan.
(Isabella tulee.)

No, kaunis lapsi?

ISABELLA.
Ma tulín kuulustamaan mieltänne.

ANGELO.
Ois mieluisampaa, jos sen tietäisit.
Kuin että kysyt. Veljes ei saa elää.

ISABELLA.
Vai niin. — No, Herran haltuun jääkää siis!

(Aikoo mennä.)

ANGELO.
Viel' elää saís, ehk yhtä kauan kuin
Sinä ja minä; sittenkin hän kuolkoon.

ISABELLA.
Ja teidän tuomitsemanako?

ANGELO.
Niin

ISABELLA.
Sanokaa, milloin? jotta viivytys,
Lyhyt tai pitkä, valmistukseks oisi,
Niin ettei saís hän haittaa sielulleen.

ANGELO.
Hyi, riettatekoja! Ois yhtä oikein
Sit' armahtaa, ken valmiina luoman luonnolt'
On ryöstänyt, kuin hellitellä moista
Hekuman työtä, joka taivaan kuvaan
Lyö väärän leiman. Yhtä helppoa
Luvatta poistaa luomus laillinen,
Kuin valaa kultaa luvattomaan muottiin
Ja tehdä laiton.

ISABELLA.
Niin taivaassa on säättý, vaan ei maassa.

ANGELO.
Sanotko niin? Ma pian sinut kiedon.
Valitse: joko oikeus veljeltäsi

Vie hengen, tai sen pelastat, jos ruumiis
Nyt saman maireen synnin uhriks annat
Kuin tyttö veljes raiskaama.

ISABELLA.

Sen lupaan,
Ett' ennen ruumiin annan pois kuin sielun.

ANGELO.

En puhu sielustasi. Pakkosynnit
Vain lasketaan, ei kirjaan panna.

ISABELLA.

Mitä?

ANGELO.

En sitä takaa: puhua ma voin
Niin puoleen niinkuin toiseen. Vastaa tähän:
Mun, jonka kautta laki puhuu nyt,
Mun vallassani veljesi on henki:
Niin, eikö laupeutta olis synti,
Jos veljen henki säästyis?

ISABELLA.

Se siis tehkää! —
Ma siitä panen kaupan sieluni;
Se syntiä ei ois, vaan laupeutta.

ANGELO.

Sa sielusi jos kaupalla sen teet,
Niin tasan painaa laupeus ja synti.

ISABELLA.

Jos veljen eestä rukoilla on synti,
Sen synnin kestän; teidän armotyönne
Jos synti on, jok' aamu rukoilen,
Ett' tämä synti mulle, eikä teille,
Syyks luettaisi.

ANGELO.

Mutta kuule toki.
Mua ethän ymmärrä, tai olet tyhmä,
Tai viekastat, ja se ei ole hyvä.

ISABELLA.

Niin, tyhmä lien, ja missään muuss' en hyvä
Kuin siinä, että myönnän nöyräst', etten

Parempi ole.

ANGELO.

Äly itseään

Näin mustaa, kirkkaalt' oikein näyttääkseen.

Kuin musta naamus peittämänsä sulot

Korottaa kymmenesti kauniimmiksi

Kuin mitä ois ne paljaaltaan. — Mut huomaa;

Jott' ymmärtäisit, puhun selvemmin:

On kuolon oma veljesi.

ISABELLA.

No niin.

ANGELO.

Niin paha tekons' on, ett' ilmeisesti

Sen rangaistuksen laki hälle määrää.

ISABELLA.

Niin oikein.

ANGELO.

Jos nyt ei muuta pelastuksen tietä —

Oletan vain, en sit', en tätä väitä —

Kuin että sinä, hänen sisarensa,

Jos pyytäis sua mies, jonk' ylhä arvo

Tai tehovaisuus tuomariin vois päästää

Lain kaikkivallan kahleista sun veljes,

Ja muut' ei pelastuksen keinoa

Kuin että joko ruumiis kalleudet

Sa uhraat tuolle miehelle, tai täytyy

Sun veljes kuolla, — mitä tekisit?

ISABELLA.

Sen veli-raukalle, mink' itselleni:

Jos kuoloon olen määrätty, niin kannan

Ma ruoskan arpia kuin rubiineja,

Ja kuoloon riisuudun kuin vuoteeseen

Jo kauan ikävöittyyn, ennen kuin

Häväisen ruumiini.

ANGELO.

Siis veljes kuolee.

ISABELLA.

Se oisi huokein tie, ja paremp' oisi,

Jos veli kuolis kerta kaikkiaan,

Kuin että sisko, hänet pelastaakseen,
läksi kuolisi.

ANGELO.

Mut etkö noin
Sin' yhtä julma ois kuin tuomio,
Jot' olet näin sä herjannut?

ISABELLA.

Häpeän lunnahat ja vapaa armo
On eri perhettä: lain armoitus
Ei ole riettaan kaupan sukulainen.

ANGELO.

Vast'ikään laki tuntui tyrannilta,
Ja veljes harha-askele sinust' oli
Pikemmin leikkiä kuin rikosta.

ISABELLA.

Anteeksi, armo! Jotain halatessa
Puhumme toista, toista tarkoitamme.
Asiaa, jota vihaan, puolustelen
Sen eduksi, jot' ylen rakastan.

ANGELO.

Olemme kaikki heikot.

ISABELLA.

Kuolkoon veli,
Jos hän vain yksin, eikä kukaan muu,
Tuon heikkouden perintönään omaa.

ANGELO.

Mut heikkopa on myöskin nainen.

ISABELLA.

On,
Kuin peili, johon katsoo; yhtä pian
Se särkyy kuin se muotojakin mukaa.
Voi naista! Taivas auttakoon! Ne miehet
Heit' omaks edukseen vain häväisevät.
Sanokaa kymmenesti heikoiks meitä:
Olemme hennot niinkuin luontomme
Ja herkät petost' uskomaan.

ANGELO.

Sen luulen:

Tuo todistus sun sukupuolestasi —
Kun vahvempi ei mieskään lie kuin että
Viasta särkyy — se mua rohkaisee.
Pidä sanas, ole mikä olet: nainen;
Jos olet enempää, et ole mitään
Mut jos se olet — niinkuin ulkomuotos
Sen selvään todistaa — niin nyt se näytä
Ja luonnon omaan pukuun pukeudu.

ISABELLA.

Mull' yks on kieli vain: oi, hyvä herra,
Puhukaa samaa kieltä mitä äsken.

ANGELO.

Siis suoraa kieltä kuule: sua lemmin.

ISABELLA.

Niin veljenikin lempi Juliaa,
Ja siitä hän nyt kuolee, sanoitte.

ANGELO.

Ei kuole, jos mua lemmit, Isabella.

ISABELLA.

On hyveellänne oikeus, sen tiedän,
Tekeytä huonommaksi kuin mit' on,
Muit' urkkiakseen.

ANGELO.

Usko kunniaani!
Sanani ilmaisevat aikeeni.

ISABELLA.

Se kunnia on uskottavaks kehno,
Ja aie häijy! — Teeskelyä kaikki!
Tuon, Angelo, teen tietäväksi; varo!
Julista heti veljelleni armo,
Tai täyttä kurkkuani julki huudan,
Mik' olet mies!

ANGELO.

Ken uskoo Isabellaa?
Nimeni puhdas, hurskas elämäni,
Valta-asemani, vastatodisteeni
Niin ovat kannettasi painavammat,
Ett' omiin sanoihisi tukahdut
Ja parjaukselle löyhkää. Alun tein,

Ja himoni nyt päästän valtoihinsa:
Rajulle halulleni antaudu!
Pois kainous ja turha punastus,
Jok' empii, vaikka palaa! Veljes osta
Minulle antamalla ruumiis uhriks,
Hän muuten ei vain kuolemalla kuole,
Vaan pitkiin kuolon kidutuksiin hänet
Tylyytes saattaa. Vastaa huomenna,
Tai, kautta kiihkon, joka minut valtaa,
Rupean julmaks hälle! Kyllin siitä:
Mun kiellolleni ei sun väittees riitä.

ISABELLA.

Kenelle valittaisin? Tuon jos kerron,
Niin ken mua uskoo? Tekopyhä suu,
Samalla kielellä se yhtä samaa
Ylistää sekä sadattaa, ja käskää
Lain kumarrella mielijohteitaan,
Ja oikean ja väärän vääntää, miten
Vain himo vaatii! Claudion luo nyt menen.
Jos kohta veren vietokseen hän sortui,
Se kunto häness' asuu, että hän,
Vaikk' oisi hällä sata päätä panna
Sadalle veripölkylle, ne ennen
Hän uhraisi, kuin sisarensa ruumiin
Noin inhan saastan tahrattavaks sois.
Siis kuole, veli! Siskos puhtaaks jää;
Siveys kalliimp' on kuin veljen pää.
Hänelle kerron pyyteet Angelon;
Niin tyyneen menköön haudan lepohon.

(Menee.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Huone vankilassa.

(Herttua, munkiksi puettuna, Claudio ja vanginvartija tulevat.)

HERTTUA.

Siis armoa sa toivot Angelolta?

CLAUDIO.

Ei muuta lääkett' ole kurjalla

Kuin toivo yksin.

Elämää toivon, kuoloon olen valmis.

HERTTUA.

Vain kuolemata mieti; suloisempaa

On silloin kuolema ja elämä.

Näin sano elämälle: sinut jos

Ma menetän, sen menetän ma, johon

Vain houkka kiintyy; henkäys sa olet

Ja altis joka ilman vaihtelulle,

Jok' alinomaa uhkaa tuota majaa,

Miss' asustat. Vain kuolon olet narri:

Paeta sitä yrität, mut aina

Sen syliin lennät. Jalo sin' et ole:

Kaikk' ilot, joita nautitset, ne alhaist'

On syntyperää. Miehuutt' olet vailla:

Sa pelkää kurjan madon halkopäistä,

Laheaa kieltä. Paras lepos uni;

Sit' ikävöit, mut pelkää kuolemaa,

Jok' unta sekin on. Et omas ole,

Vaan monta tuhatt' eri hiukett' olet,

Tomua kaikki. Onni sulta puuttuu:

Mit' ei sull' ole, sitä aina pyydät.

Ja hyljit, mitä on. Et ole vakaa:

Sävysi kumman-oikukkaana vaihtuu

Kuun mukaan. Rikas olet, mutta köyhä:

Kuin aasi, kultaharkot selässään,

Vain päivän kannat aarretaakkaas', sitten

Sen kuolo purkaa. Ystävää ei sulla:

Veresi, joka isäkseen sua sanoo,

Tuo lanteittesi oma sikiö,

Kiroilee, kun ei spitaali ja leini

Ja halvaus pikemmin sua lopeta.
Ei nuoruutt' eikä vanhuutt' ole sulla,
Vain lyhyt ettone, miss uneksit
Sa kumpaakin; sill' elähtynyt kaikki
Sun kukkea on nuoruutes ja kerjää
Rujolta vanhuudelta armopalaa;
Ja jos sa vanhenet ja rikastut,
Sult' into, hehku, tarmo, kauneus puuttuu,
Hyvyyttä nauttiakses. Mitä on siis
Tuo elon nimellinen? Siinä piilee
Tuhannet kuolemat; ja kuitenkin
Pelätään kuolemata, joka kaikki
Tasoittaa ristiriidat.

CLAUDIO.

Kiitos, isä!

Näen, että elon ha'uss etsinkin
Vain kuolemaa, ja kuolemaa kun etsin,
Tapaankin elämän. Se tulkoon siis!

ISABELLA (ulkoa).

Avatkaa! Armo teille, rauha!

VANGINVARTIJA.

Ken se?

Sisähän! Toivotukseen: tervetullut.

HERTTUA.

Palajan pian luokses, poikani.

CLAUDIO.

Suur' kiitos, kunnioitettava isä! —

(Isabella tulee sisään.)

ISABELLA.

Sanoisin pari sanaa Claudiolle.

VANGINVARTIJA.

Halusta suotu — Herra, — sisarenne.

HERTTUA (hiljaa vanginvartijalle).

Sananen teille!

VANGINVARTIJA.

Vaikka kuinka monta.

HERTTUA.

Lymyhyn viekää, mihin kuulen kaikki.

(Herttua ja vanginvartija poistuvat.)

CLAUDIO.

No, sisko, minkä lohdun sinä tuot?

ISABELLA.

Vain hyvän, hyvän, niinkuin aina lohtu.

Lord Angeloll' on taivaass' asioita,

Sinua lentolähetikseen aikoo,

Ett' iäks sinne jäisit airueksi.

Siis viipymättä hanki matkalle,

Jo huomenissa.

CLAUDIO.

Eikö apua?

ISABELLA.

Ei, paitse pään jos päästimeksi tahdot

Sydämmen halkaista.

CLAUDIO.

Siis jokin apu?

ISABELLA.

Niin, veikko, eloon sinä jäädä voit.

Lord Angelon on armo pirullista;

Jos siihen turvaat, henkes saat, mut iäks

Sun kahlehtii se.

CLAUDIO.

Ikityrmäkö?

ISABELLA.

Niin, oikein: ikityrmä, pakkotila;

Se, vaikk' ois maailma sulle avoinna,

Sun paikkaas sitoo kiinni.

CLAUDIO.

Millä tapaa?

ISABELLA.

Niin, sillä tapaa, että, jos sä suostut,

Se koloo rungostasi kunnian

Ja paljaaks sinut jättää.

CLAUDIO.

Sano, mikä?

ISABELLA.

Sun tähtes, veljyt, vapisen, ja pelkään
Ett' elon raihnaan tahdot pidentää
Ja viiden, kuuden talven tähden uhraat
Ikuisen maineen. Uskallatko kuolla?
Vain mielikuvitust' on kuolon tuska;
Pahainen toukka, jota jalkas polkee,
Se tuntee ruumiin vaivaa yhtä suurta
Kuin jätti kuollessaan.

CLAUDIO.

Mua miksi solvaat?

Vai luulet, että mulle lujuutt' antaa
Voi hento kukka?^[5] Kuolla jos mun täytyy,
Pimeyttä tervehdin kuin morsianta
Ja suljen syliini.

ISABELLA.

Nyt puhui Claudio;

Isäni haudasta se oli ääni.
Niin, kuolla täytyy sun; oot liian jalo
Halpuudell' ostaaksesi henkesi.
Tuo tekojumalinen tuomari —
Jonk' ylhä katsanto ja määräsanat
Nujertaa nuoruuden, sen ilveet herpaa
Kuin haukka kyyhkyn — onkin perkele:
Sisästään lika ammenna, niin kuilun
Näet hornansyvän.

CLAUDIO.

Pyhä Angeloko?

ISABELLA.

Oi, hornan kavalaa on koristusta
Pukea kirotuimmat ilkiöt
Pyhyden pukuun. Aatteleppa, Claudio,
Jos hälle neitsyyteni myyn, niin olet
Sa vapaa.

CLAUDIO.

Hyvä taivas! Mahdotonta!

ISABELLA.

Tää inha rikos tuottais sulle luvan
Edelleen rikkoo. Tän' yönä tulee
Mun tehdä se, jot' inhon mainita,
Sa muuten kuolet huomenna.

CLAUDIO.

Oi, älä!

ISABELLA.

Jos muut' ei vaadittais kuin elämäni,
Vapaudes eestä pois sen heittäisin
Kuin neulan.

CLAUDIO.

Kiitos, kallis Isabella!

ISABELLA.

Siis valmis huomenn' ole kuolemaan!

CLAUDIO.

Kyll' olen. Himojako hänessäkin,
Noin lakia kun polkee, jota itse
Teroittaa tahtoo? Syntiä ei tää siis,
Tai kuoleman se synneistä on pienin.

ISABELLA.

Niin mikä pienin?

CLAUDIO.

Jos tää on tuomittava, kuinka hän,
Tuo viisas mies, vois hetken nautinnoista
Ikuiseen vaivaan mennä? — Isabella!

ISABELLA.

Niin, mitä, veli?

CLAUDIO.

Kauheaa on kuolla.

ISABELLA.

Ja inhottavaa häväistynä elää.

CLAUDIO.

Niin, mutta kuolla, mennä tiesi minne,
Vilussa maassa maata, mädätä;
Eloisa, lämmin tunne turtuneena
Maamöhkäleeksi; ilonrikas henki

Palavass' aallokossa uivana
Tai kaameiss' ikijäissä värjyvänä;
Kahleissa näkymättömien tuulten
Ja ainaisessa vauhdiss ajelehtaa
Maapallon kiitäväisen ympäri,
Tai pahempaakin kärsiä kuin pahin,
Mit' ohjaton voi mieli kuvitella
Ulinaa, parkua! — Oi kauheutta!
Tukalin, kurjin maallis-elämä,
Mink' ikä, puute, vaiva, vankeus
Voi meille määrätä, se paratiisi
Sen rinnall' on, mik' uhkaa kuolemassa.

ISABELLA.
Ah!

CLAUDIO.
Rakas sisko, anna minun elää!
Jos minkä synnin veljes hyväks teet,
Sen vian niin voi luonto puhtaaks pestä,
Ett' tulee siitä hyve.

ISABELLA.
Peto sinä!
Pelokas raukka, kunniaton kurja!
Mun syntinikö sulle onnen tuo?
Sisaren häpeällä henkens' ostaa,
Se eikö sukurutsaa? Varjeltoon,
Ett' isälleni uskoton ol' äiti!
Ei muuten hänest' olis voinut siitä
Noin kierää villivesaa. Sua vieron.
Katoa! Kuole! Vaikka polvistuksin
Ma voisin kohtas muuttaa, sit' en tee.
Tuhannen rukoust' uhraan kuolemalles,
Mut pelastukseks en sanaakaan.

CLAUDIO.
Oi, kuule, Isabella!

ISABELLA.
Hyi, hyi, hyi!
Ei syntis sattumaa, vaan ammattia.
Näin armosta vain tulis parittaja.
Sun paras heti kuolla.

(Menemäisillään.)

CLAUDIO.

Kuule, sisko!

(Herttua palaa.)

HERTTUA. Sallitteko pari sanaa, nuori sisar, vain pari sanaa?

ISABELLA. Mitä haluatte?

HERTTUA. Jos aikanne myöntäisi, niin tahtoisin mielelläni hiukan puhella kanssanne; pyyntöni tyydyttäminen olisi sitä paitsi teille hyödyksi.

ISABELLA. Minulla ei ole aikaa liikennemään; viipymiseni täällä on muille toimilleni haitaksi; mutta hetkisen voin teitä palvella.

HERTTUA (syrjään Claudiolle). Poikani, olen kuullut, mitä on tapahtunut teidän ja sisarenne välillä. Angelolla ei ole koskaan ollut aikomusta häntä vietellä; on vain tahtonut koetella hänen siveytään, tarkistaakseen omaa arveluaan ihmisluonteesta. Sisarenne, tuntien tosikunnian vaatimukset, antoi hänelle kieltävän vastauksen; jonka hän suurimmalla ilolla kuuli. Olen Angelon rippi-isä, ja tiedän tämän todeksi. Valmistukaa siis kuolemaan: älkää mieltänne imarrelko petollisilla toiveilla; huomenna täytyy teidän kuolla. Langetkaa polvillenne ja valmistakaa itsenne.

CLAUDIO. Suokaa minun pyytää sisareltani anteeksi. Olen jo niin haluton elämään, että vain rukoilen siitä päästä.

HERTTUA.

Pysykää siinä. Hyvästi!

(Claudio menee)

(Vanginvartija palaa.)

Vartija, kuulkaa!

VANGINVARTIJA. Mitä tahdotte, isä?

HERTTUA. Että menette samaa tietä kuin tulitte. Jättäkää minut kahdenkesken tämän tytön kanssa: mielenlaatuni ja pukuni takaavat, että hänellä ei ole seurastani mitään pelättävää.

VANGINVARTIJA. Niinkuin suvaitsette!

(Menee.)

HERTTUA. Sama käsi, joka loi teidät kauniiksi, loi teidät myöskin hyväksi. Hyvyys, jolle kauneus pysyy halpana, ei salli kauneuden kauan pysyä hyvänä; mutta siveys, joka on kasvojenne sieluna, on teidät aina säilyttävä kauniina. Hyökkäys, jonka Angelo teki teitä vastaan, on onnen sattumalta tullut tietooni; ja jos ei inhimillinen heikkous tarjoisi esikuvia hänen kompastukselleen, niin Angelota kummastelisin. Mitenkä aiotte tyydyttää tuota vallanpitäjää ja pelastaa veljenne?

ISABELLA. Menen heti ilmoittamaan hänelle päätökseni: parempi, että minulta veli lain mukaan kuolee, kuin että minulle laittomasti syntyy poika. Mutta voi, kuinka suuresti tuo hyvä herttua on Angelon suhteen pettynyt! Jos hän milloinkaan palaa ja minä saan häntä puhutella, niin joko turhaan avaan suuni taikka paljastan tuon miehen hallituksen.

HERTTUA. Se ei olisi hullumpaa. Mutta, asian näin ollen, hän vastaa syytökseenne, että tahtoi teitä vain koetella. — Siis kallistakaa korvanne minun neuvoilleni; halulleni tehdä hyvää on tarjona keino. Uskottelen itselleni, että te kaikella kunnialla voitte eräälle loukatulle nais-raukalle tehdä ansiokkaan hyväntyyön pelastaa veljenne ankaran lain kourista, säilyttää oman hurskaan sielunne tahrattomana, ja

suuresti ilahduttaa poissa olevaa herttuata, jos hän, kenties, vielä palaisi ja saisi tästä tiedon.

ISABELLA. Haluan lisää kuulla. Minulla on luontoa kaikkeen, mikä ei tunnu luonnolleni likaiselta.

HERTTUA. Siveys on rohkea, ja hyvyys aina peloton. Oletteko koskaan kuullut puhuttavan Marianasta, Fredrikin sisaresta, tuon uljaan soturin, joka hukkuu merillä?

ISABELLA. Olen kuullut tuosta naisesta, ja aina pelkkää hyvää.

HERTTUA. Hänet oli tuon Angelon määrä naida; oli jo juhlallisesti hänet kihlannut, ja häpäpäivä oli jo määrätty. Mutta kihlajaisten ja häiden välillä joutui tytön veli Fredrik haaksirikkoon ja hänen kanssaan sisaren myötäjäiset meren syvyyteen. Ajatelkaa, mikä kova isku tuolle tyttö-raukalle! Siinä hän menetti jalon ja kuulun veljen, joka aina oli osoittanut hänelle mitä hellintä ja veljellisintä rakkautta; veljen kanssa perintöosansa ja onnensa vivun, myötäjäisensä; molempien kanssa kihlatun ylkänsä, tuon niin vakavannäköisen Angelon.

ISABELLA. Onko mahdollista? Niinkö Angelo hänet jätti?

HERTTUA. Jätti hänet kyynelten valtaan, eikä yhtäkään niistä lohdutuksellaan kuivannut; petti peräti pyhät lupauksensa sillä tekosyillä, että oli muka häpeällisiä hänessä havainnut; sanalla sanoen: jätti hänet kurjuuteensa, jota hän vieläkin tämän miehen tähden kärsii; ja mies on kova kuin kallio, jota raukan kyyneleet kastelevat, vaan eivät pehmitä.

ISABELLA. Minkä hyväntyytön tekisikään kuolema, jos ottaisi tyttö-raukan pois maailmasta! Kuinka halpa tämä elämä, kun antaa semmoisen miehen elää! — Mutta miten häntä tästä voisi auttaa?

HERTTUA. Tässä on haava, jonka te voitte helposti ehjäksi tehdä, ja jos siihen parannuskeinoon ryhdytte, niin ei ainoastaan pelastu veljenne, vaan säilytte itsekin häpeältä.

ISABELLA. Sanokaa, miten, arvoisa isä.

HERTTUA. Tuossa työssä, josta puhuin, kytee yhä vielä ensimmäinen rakkaus; Angelon kohtuuton armottomuus, jonka oikeastaan olisi pitänyt tukehtuttaa hänen lempensä, on, niinkuin haitta virrassa, vain tehnyt sen kiivaammaksi ja hillittömämmäksi. Menkää Angelon luo; vastatkaa hänen pyyntöönsä alttiilla myöntäväsyydellä; taipukaa pääasiassa hänen vaatimuksiinsa, tehkää vain seuraavat ehdot: ensiksi, että pääsette kauan viipymästä hänen luonaan; sitten, että aikaan nähden pitää vallita täysi pimeys ja hiljaisuus, ja vihdoin, että paikka vastaa säädyllyisyyttä. Jos hän tähän myöntyy, niin menee kaikki itsestään. Kehoitamme tuota loukattua tyttöä teidän sijaisenne täyttämään paikkanne. Jos sitten yhtymyksen seuraukset tulevat näkyviin, niin se pakottanee miestä antamaan tytölle hyvitystä, ja näin on veljenne pelastettu, kunnianne tahraton, Mariana-raukka turvattu ja rietas vallanpitäjä paljastettu. Minä tyttöä puhuttelen ja valmistan häntä tähän. Jos tämän hyvin toimitatte, niinkuin voitte, niin kaksinkertainen hyvätyö suojelee petosta moitteilta. Mitä tästä arvelette?

ISABELLA. Jo pelkkä ajatuskin minua rauhoittaa, ja toivon, että tulos tulee mitä suotuisin.

HERTTUA. Paljo riippuu teidän menettelystänne. Rientäkää paikalla Angelon luo. Jos hän täksi yöksi pyytää teitä luokseen, niin luvatkaa. Minä menen nyt heti Sanct Lukakseen; siellä, yksinäisessä majassa, asuu hyljätty Mariana; sieltä minut löydätte; sopikaa Angelon kanssa, jotta asia pian suoriutuu.

ISABELLA. Kiitän teitä tästä lohdustanne. Hyvästi, arvoisa isä!

(Menevät.)

Toinen kohta.

Katu vankilan edustalla.

(Herttua, valepuvussa, Kyynärpää, Pompejus ja oikeudenpalvelijoita tulee.)

KYYNÄRPÄÄ. Totta tosiaan, jos ei tähän keksitä apua, vaan meidän täytyy myydä ja ostaa miehiä ja naisia kuin elukoita, niin pian saa koko maailma juoda punaista ja valkoista bastardia.^[6]

HERTTUA. Taivaan tähden! Mitä hullutusta tämä?

POMPEJUS. Nyt on maailman ilojen loppu, kun kahdesta korkurista^[7] iloisin on tullut puille paljaille, ja kehnoin on lain toimesta saanut lämpimäkseen turkin, oikeinpa ketun- ja lampaannahkalla sisustetun, osoitteeksi että viekkaus, viattomuutta kalliimpana, on paras kaunistus.

KYYNÄRPÄÄ. Tule tiehesi, ystävä. — Jumala teitä siunatkoon, hyvä isä veli!

HERTTUA. Niinikään teitä, hyvä veli isä. Mitä on tuo mies teitä vastaan rikkonut?

KYYNÄRPÄÄ. Lakia vastaan hän on rikkonut, herra ja sitä paitse pidämme häntä varkaana, sillä löysimme häneltä vallan kummallisen tiirikan jonka olemme lähettäneet hallitsijalle.

HERTTUA.

Hyi! Parittaja! Halpa parittaja!

Se synti, jota välität, se sulla

On elantona. Aattele, kuink' inhaa

Sälyttää selkäänsä ja vatsaans ahtaa

Mokomaa likaa! Sano itsellesi

Tuost' eläimellisestä yhdynnästä

Ma elän, syön ja juon ja pukeudun.

Elämäks sanotko sa elämää,

Jonk' aihe löyhkää noin? Tee parannus.

POMPEJUS. Tosin se tavallaan löyhkää, hyvä herra; mutta kuitenkin voisin näyttää, hyvä herra, —

HERTTUA.

Jos pirun syntinäytteitä ne ovat,

Niin näyttäyt hänen omakseen. Pois tyrmään!

Kuria sekä nuhdetta on tarvis,

Ei muuten moinen raaka peto taltu.

KYYNÄRPÄÄ. Hän on vietävä hallitsijan eteen; hän on häntä varoittanut. Hallitsija ei voi kärsiä varttimiehiä. Jos hän on sen-sorttinen, ja tulee hänen eteensä, niin olisi hänen parempi olla peninkulman päässä.

HERTTUA.

Jos kaikki, niinkuin moni tekeytyykin,

Ois syystä puhtaat, puhdas itse syykin!

KYYNÄRPÄÄ. Hänen kaulansa tulee pian olemaan niinkuin teidän uumanne: narulla vyötettynä.

POMPEJUS. Vainuan pelastusta: tuosta saan takausmiehen. — Tässä tulee ylimys, yksi ystäviäni.

(Lucio tulee.)

LUCIO. Mitä kuuluu, jalo Pompejus? Mitä, Caesarinko vaununvaljaissa? Viedäänkö sinua voittosaatossa?

Mitä, eikö sulia ole niitä Pygmalionin kuvia,^[8] vastaleivottuja vaimoja, jotka pistäisivät kätensä toisen taskuun ja vetäisivät sen sieltä nyrkkinä pois? Mitä vastaat, hä? Mitä sanot tästä melodiasta, maneerista ja metodista? Onko vastauksesi hukkunut viime sateeseen? Häh? Mitä sanot, senkin katukulkuri? Onko maailma entisellään, mies? Millaista on nyt sen meno? Synkkääkö ja vähäpuheista, vai mitä? Minkäkurista?

HERTTUA. Aina yhtä ja samaa! Yhä vain pahempaa!

LUCIO. Kuinka voi se herttainen herkkuni, sinun emäntäsi? Ainako liike kannattaa? Mitä?

POMPEJUS. Totta puhuen, hän on tehnyt lopun lihoistaan ja on nyt itse nälkäkopissa.

LUCIO. Varsin hyvä, ihan oikein, niin pitää ollakin: ensin liikkeessä, sitten nälällä, semmoinen se on maailman meno, ja niin pitää olla. Tyrmäänkö menossa, Pompejus?

POMPEJUS. Niin kyllä, niin, hyvä herra.

LUCIO. Se ei ole niinkään hullusti, Pompejus. Onnea matkaan! Mene ja sano, että minä lähetin. Velastako, Pompejus, vai mitä?

KYYNÄRPÄÄ. Parituksesta, parituksesta.

LUCIO. Hyvä! Viekö sitten vankeuteen! Jos vankeus on parittajan palkka, niin tapahtuu hänelle oikeus. Parittaja hän on kieltämättä, oikein hamasta vanhuudesta: parittajana syntynyt. Hyvästi, hyvä Pompejus! Terveisiä vankityrmään, Pompejus! Sinusta tulee nyt varmaankin hyvä huoneenhaltija, Pompejus, sillä nyt saat pysyä huoneessa.

POMPEJUS. Toivon, teidän ylhäisyytenne, että menette takaukseen minun edestäni.

LUCIO. En, toden totta, sitä en tee, Pompejus; se ei ole nyt muodissa. Aion pyytää, että vielä pidentävät vankeusaikaasi; jos siitä malttisi menetät, niin osoitat vain, että olet tanakka mies. Hyvästi, kelpo Pompejus' — Jumal' antakoon hyvää iltaa, isä!

HERTTUA. Jumal' antakoon!

LUCIO. Vieläkö Riitta punaa poskiansa, Pompejus? Häh?

KYYNÄRPÄÄ. Pois matkaan! Tulkaa nyt!

POMPEJUS. Te sitten ette mene takaukseen edestäni?

LUCIO. En sitten, enkä nyt. — Mitä uutta maailmalta, isä? Mitä uutta?

KYYNÄRPÄÄ. Pois matkaan! Tulkaa nyt!

LUCIO. Pois koirankoppiin, Pompejus!^[9] Pois!

(Kyynärpää, Pompejus ja oikeudenpalvelijat menevät.)

Mitä uusia tiedätte herttuasta, isä?

HERTTUA. Minä en tiedä mitään; tiedätkö te jotakin?

LUCIO. Toiset sanovat, että hän on Venäjän keisarin luona; toiset, että Roomassa; mutta missä te luulette hänen olevan?

HERTTUA. En tiedä, missä on; mutta missä olkoonkin, niin hyvää hänelle toivon.

LUCIO. Hupsu ja eriskummainen päähänpisto pujahtaa salaa pois valtakunnasta ja ruveta kerjäämään, johon ei ole kerrassaan luotu. Lord Angelo herttuoi kuitenkin hyvin hänen poissa ollessaan ja ahdistaa

kovasti rikoksia.

HERTTUA. Siinä hän tekee oikein.

LUCIO. Vähän suurempi suopeus irstaisuutta kohtaan ei haittaisi; hän on siinä asiassa vähän liiaksi kärrykäs, isä.

HERTTUA. Se on liian yleinen pahe, ja siihen auttaa vain ankaruus.

LUCIO. Niin, totta kyllä, se pahe on suurta sukua ja laajaa heimoa, mutta mahdotonta on sitä kokonaan hävittää, isä, silloin pitäisi kieltää syöminen ja juominenkin. Sanotaan, että tämä Angelo ei ole syntynyt sitä oikeata luonnontietä miehestä ja vaimosta. Onko totta? Mitä luulette?

HERTTUA. Miten hän sitten olisi syntynyt?

LUCIO. Toiset sanovat, että hän on jonkun vedenneidon kutua; toiset taas, että hän on kahden kapaturskan sikiö. Mutta varma on, että, kun hän heittää vettään, virtsa heti hyytyy jääksi; että se on totta, sen tiedän minä, ja että hän on kyvytön pelinukke, siitä ei ole epäilystäkään.

HERTTUA. Olette leikkisä ja hieman julkisanainen.

LUCIO. Mitä hittoa, eikö ole sydämmetöntä vallattoman housunlämsän takia viedä mieheltä henki? Olisiko herttua, joka nyt on poissa, koskaan tuommoista tehnyt? Ennenkuin hän olisi miestä hirtättänyt sadan äpärän takia, ennen hän olisi maksanut tuhannen ruokarahat. Hän ei ollut mikään kuortaja, kyllä hän ruokansa otti, ja siitä hän oppi armeliaaksi.

HERTTUA. En ole koskaan kuullut poissa olevaa herttuaa syytettävän nais-urooksi; hänellä ei ollut semmoiseen halua.

LUCIO. Oi, hyvä isä, siinä erehdytte.

HERTTUA. Mahdotonta!

LUCIO. Mitä? Eikö herttua? Kyllä vain! Entä tuo viisikymmenvuotias kerjäläisvaimo, jonka almulippaaseen hän aina tapasi pistää kultarahan? Herttualla oli kyllä ne metkunsä; ja hän joskus ryyppäilikin, uskokaa pois.

HERTTUA. Teette, totta totisesti, hänelle vääryyttä.

LUCIO. Isä, minä olin hänen uskottunsa. Aika velikulta se herttua oli; ja luulen tietäväni syynkin hänen lähtöönsä.

HERTTUA. Saanko tietää sen syyn?

LUCIO. Ette, — suokaa anteeksi, se on salaisuus, ja on pidettävä hampaitten takana. Mutta sen verran voin teille kuitenkin ilmaista: — suurin osa alamaisia piti herttuaa viisaana miehenä.

HERTTUA. Viisaana? Tietysti hän se olikin.

LUCIO. Sangen pintapuolinen, taitamaton ja mitätön mies.

HERTTUA. Tämän te sanotte joko kateudesta tai tyhmyydestä tai erehdyksestä. Koko hänen elämänsä juoksu ja, se tapa, millä hän on valtion laivaa ohjannut, voisi, jos vakuutta tarvittaisiin, antaa hänestä paremman todistuksen. Jos katsotaan vain sitä, mitä hän on aikaan saanut, niin täytyy kateimmankin myöntää, että hän on oppinut, valtiomies ja soturi. Siis puhutte älyttömästi, taikka on älynne, jos sitä teissä on, suuresti ilkeytenne pimittäjä.

LUCIO. Hyvä herra, minä tunnen hänet ja rakastan häntä.

HERTTUA. Rakkaus puhuu paremmalla tiedolla ja tieto suuremmalla rakkaudella.

LUCIO. Niin, herraseni, tiedän mitä tiedän.

HERTTUA. Sitä tuskin uskon, koska ette tiedä mitä puhutte. Mutta jos herttua joskus palaa — niinkuin kaikki hartaasti soisimme — niin pyytäisin, että suvaitsisitte vastata hänelle sanoistanne: jos puheenne on todenperäistä, niin on teillä myös rohkeutta sitä puolustaa. Minun on velvollisuus siihen teitä vaatia; siis olkaa hyvä, sanokaa, mikä on nimenne.

LUCIO. Nimeni on Lucio, hyvä herra; herttua hyvin minut tuntee.

HERTTUA. Hän on paremmin teidät tunteva, jos elän minä siksi, että voin antaa hänelle tietoa teistä.

LUCIO. Minä en teitä pelkää.

HERTTUA. Oo, toivotte, ettei herttua enää palaisi, tai pidätte minua liian viattomana vastustajana. Ja itse asiassa en voikaan teitä suuresti vahingoittaa; te kyllä vannotte, ettette ole koskaan tätä sanonut.

LUCIO. En, ennen menen vaikka hirteen; erehdyt, isä, minun suhteeni. Mutta ei sen enempää tästä. Voitko sanoa, tuleeko Claudion huomenna kuolla vai eikö?

HERTTUA. Miksi hänen tulisi kuolla?

LUCIO. Miksikö? Siksi että on täyttänyt pulloa suppilon kautta. Soisin, että herttua, josta puhumme, jo pian tulisi kotiin. Tuo kykenemätön sijaishallitsija saattaa pidättäymisellä koko maakunnan kansattomaksi: varpusetkaan eivät saa pesiä hänen talonsa räystäään alla, siksi että rakastelevat. Herttua olisi pimeyden työt varmaankin jättänyt pimeyteen; hän ei olisi koskaan tuonut niitä päivän valoon. Oi, jos hän olisi kotona! Niin, tuo Claudio saa nyt kuolla siitä, että on vähän helmoja nostellut. Hyvästi, hyvä isä! Rukoilen, että rukoilisit puolestani. Herttua, sanon sen vielä kerran, syö kyllä lihaa perjantaisin. Hän on tosin jo aikansa elänyt; mutta sanon sittenkin, että hän suikkaisi suuta kerjäläiselle, vaikka tämä haisisi hapanleivältä ja sipulilta. Sano, että minä olen sen sanonut. Hyvästi!

(Menee.)

HERTTUA.

Ei moitteen likaa suuruus eikä valta
Voi välttää; puhtain hyve parjaajalta
Saa iskun selkään. Sit' ei kuningasta,
Jok' estäis herjakielen puremasta.
Mut kuka tuossa tulee?

(Escalus, vanginvartija, parittaja-akka
ja oikeudenpalvelijoita tulee.)

ESCALUS. Pois! Viekää hänet tyrmään!

PARITTAJA-AKKA. Rakas, hyvä herra, armahtakaa; teidän korkeutenne on tunnettu lempeäksi mieheksi, — rakas, hyvä herra!

ESCALUS. Kahdesti ja kolmasti varoitettu, ja aina vain sama rikostyo! Tämä voi jo julmistuttaa ja saattaa raivoon itse laupeudenkin.

VANGINVARTIJA. Parittajana yksitoista vuotta yhtä mittaa, teidän korkeutenne luvalla!

PARITTAJA-AKKA. Armollinen herra, tämän kaiken on eräs Lucio minulle laittanut. Neiti Kaisa

Hunnikolle hän teki lapsen herttuan aikana; lupasi naida hänet; lapsi tulee vuoden ja kolmen kuukauden vanhaksi ensi Vilpun ja Jaakon päivänä; olen itse sitä ruokkinut, ja nähkääs nyt, kuinka hän menettelee kanssani!

ESCALUS. Se mies on tunnettu irstaisuudestaan: Kutsukaa hänet eteemme. — Pois tuo naikko tyrmään! Kas niin, ei sanaakaan enää!

(Parittaja-akka ja oikeudenpalvelijat poistuvat.)

Vartija, virkaveljeni Angelo ei taivu; Claudion täytyy huomenna mennä kuolemaan. Toimita hänelle pappi ja kaikki, mitä kristilliseen valmistukseen tarvitaan. Jos veljeni olisi yhtä säälivä kuin minä, niin olisivat Claudion asiat toisin.

VANGINVARTIJA. Armollinen herra, tämä munkki on ollut hänen luonaan ja valmistanut häntä kuolemaan.

ESCALUS. Hyvää iltaa, hyvä isä!

HERTTUA. Armo ja rauha teille!

ESCALUS. Mistä olette?

HERTTUA.

En tästä maasta; sattuma mun tänne
Ajaksi saattoi. Hurskaan munkiston
Min' olen jäsen, Roomast' äsken tullut
Eräissä pyhän isän asioissa.

ESCALUS. Mitä uutta maailmalta?

HERTTUA. Ei muuta mitään, kuin että rehellisyyttä vaivaa niin ankara kuume, että ainoastaan hajaumus sen parantaa. Uutta vain kysytään; on yhtä vaarallista vanheta jossakin elämän toimessa, kuin on kunnollista järkähtämättä pysyä tehtävässään. On tuskin enää sen verran luottoa, että voisi mennä takaukseen yhteiselämän turvallisuudesta, mutta niin paljon takauksia, että toivoisi kaiken ystävyysyden hiiteen. Tämän arvoituksen ympärillä pyörii koko maailman viisaus. Tämä uusi on kylläksi vanhaa, mutta kuitenkin jokapäiväistä uutta. Sanokaa, millainen oli herttua mielialaltaan?

ESCALUS. Sellainen, että, ennen kaikkea muuta, koetti päästä tuntemaan omaa itseään.

HERTTUA. Mitkä olivat hänen mieli-ilojaan?

ESCALUS. Enemmän mielissään nähdä muita iloisina kuin iloissaan siitä, mikä häntä itseään miellyttäisi: mies, joka kaikessa tiesi määrän. Mutta heittäkäämme hänet oloihinsa, rukoillen vain, että koituisivat hänelle onneksi; ja sallikaa minun kysyä, miten valmis Claudio oli kuolemaan. Olette, kuulen ma, käynyt hänen luonaan.

HERTTUA. Hän myöntää, että hänelle ei ole väärällä mitalla oikeutta mitattu, ja tyytyy nöyränä lain tuomioon; kuitenkin oli hän, heikkoutensa viekotuksesta, antautunut moneen pettävään elämisen toivoon, joita vähitellen olen koettanut hänessä tukahuttaa; ja nyt hän on valmis kuolemaan.

ESCALUS. Olette täyttänyt lupauksenne taivaalle ja tehnyt vankia kohtaan kaikki, mihin kutsumuksenne teitä velvoittaa. Olen tuon mies-raukan puolesta puuhannut minkä säällisesti olen voinut, mutta virkatoverini on pitänyt niin ankarasti kiinni oikeudesta, että minun pakostakin on täytynyt sanoa hänelle, että hän totisesti on itse oikeus.

HERTTUA. Jos hänen oma elämänsä vastaa hänen menettelynsä ankaruutta, niin on se hänelle

kaunistukseksi; mutta jos hän itse sattuu hairahtumaan, niin on hän lausunut oman tuomionsa.

ESCALUS. Menen nyt vankia tervehtimään. Herran haltuun! —

HERTTUA.

Rauha teille!

(Escalus ja vanginvartija menevät.)

Ken miekan saanut taivaalt' on,
Hän puhdas olkoon, nuhteeton,
Hurskauden esikuva,
Hyveiss' aina kaunistuva,
Ett' ei muille taakkaa lois,
Mit' ei itse kantaa vois.
Voi miestä, joka muita huosii
Paheista, joita itse suosii!
Voi Angelota: muiden vaan
Syyt näkee, mut ei omiaan!
Pahetta piilee saastaisinta,
Miss' enkelin on ulkopinta.
Ne tekohurskaan teeskelyt
On usein ajan pettänyt:
Hienoista vain näet lukinkinaa,
Mill' aimo harkkoja hän hinaa.
Nyt ansaan joutuu kehno työ:
Lord Angelo, kun tulee yö,
Jo halaa entist' armastansa;
Näin viekas löytää viekkaampansa.
Petoksin petos luusitaan,
Ja vanha liitto uusitaan.

(Menee.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Marianan kammari.
(Mariana istuu; poika laulaa.)

Laulu.

Huules pois, nuo sähköiset,
Jotka petti valoillaan mun!
Silmäs pois, nuo tähtöset,
Jotka harhaan johti aamun!
Pois mun anna suudelman,
 Suudelmaan,
Lemmen lahja — harha vain,
 Harha vain!

MARIANA.
Lopeta laulusi, ja joutuin pois!
Tuoss' saapuu lohduttaja, jonka neuvot
Suruni myrskyn usein vaiensi.

(Poika menee.)
(Herttua tulee, valepuvussa niinkuin ennenkin.)

Anteeksi! Toivoisin, ett' ette oisi
Näin laulukkaana mua tavannut.
Mut anteeks, isä, suokaa! Uskokaa:
Mua riemu ei, vaan murhe laulattaa.

HERTTUA.
Niin kyllä; säveliss' on tenho syvä:
Hyväksi paha muuttuu, pahaks hyvä.

Mutta sanokaa, olkaa hyvä: onko kukaan minua täällä tänään kysynyt? Juuri tällä hetkellä oli erään
henkilön määrä tavata minut täällä.

MARIANA. Ei kukaan ole teitä kysellyt; olen tässä istunut koko päivän.
(Isabella tulee.)

HERTTUA. Uskon teitä ehdottomasti. — Se hetki on nyt tullut, juuri nyt. Pyydän, poistukaa tuokioksi;
kenties piankin kutsun teidät takaisin, hyviä tietoja saamaan.

MARIANA. Olen teille alati kiitollinen.

(Menee.)

HERTTUA.

Tulette parahiksi; tervetullut!

Mit' uutta tuolta hyvält' Angelolta?

ISABELLA.

Hänell' on puisto muurin ympäröimä,

Jok' antaa länttä kohti viinitarhaan;

Ja tähän tarhaan lautaportti vie,

Jonk' avaa tämä isohkompi avain;

Ja tällä toisell' aukee pieni ovi,

Mi johtaa viinitarhast' itse puistoon;

Luvannut olen sinne saapua,

Kun synkän sydänyön on hetki tullut.

HERTTUA.

Mut löydättekö ihan varmaan tien?

ISABELLA.

Kaikk' olen tarkoin pannut huomioon;

Hän syntisimmän kiihkon kuiskeilla

Ja liikenteillä kahdestikin mulle

Osoitti tien.

HERTTUA.

Muit' eikö välillänne

Eleitä, joita hänen tulee tietää?

ISABELLA.

Ei muuta; pimeässä' on yhdyttävä;

Hänelle sanoin, että viipyä

Voin hiukan aikaa vain, sill' ulkona

Odottaa, sanoin, tyttö, jok' on tänne

Mua seurannut ja luulee, että tulin

Vain veljen tähden.

HERTTUA.

Hyvin keksitty!

En tästä vielä Marianalle

Puhunut mitään. — Tulkaa sisään, neiti!

(Mariana palaa.)

Ma pyydän, tutustukaa tähän tyttöön,

Hän hyödyksi on teille.

ISABELLA.

Niin ma toivon.

HERTTUA.

Kai uskotte, ett' aion teille hyvää?

MARIANA.

Kyll', isä, uskon; kokenut sit' olen.

HERTTUA.

Siis ystäväänne kädest' ottakaa
Ja kuulkaa, mitä ilmoittaa hän teille.
Odotan täällä; mutta joutukaa,
Yön usmat nousee.

MARIANA.

Suvaitsetteko?

(Mariana ja Isabella poistuvat.)

HERTTUA.

Oi, korkeus ja suuruus, miljoonat
Sua viekkaat silmät urkkii! Huhut joukoin
Levittää kierää, väärää puhetta
Sun toimistasi. Sadat löyhät sutkat
Sun tekee haaveittensa isäksi
Ja houreillaan sua räökkää!

(Mariana ja Isabella palaavat.)

Tervetulleet!

Sovittu siis?

ISABELLA.

Hän juoneen myöntyy, isä,
Jos te vain suostutte.

HERTTUA.

Min' en vain suostu,
Vaan vielä pyydän.

ISABELLA.

Muut' ei teidän tarvis
Kuin lähteissänne hiljaa sanoa:
"Mun veljeäni muistakaa."

MARIANA.

Ei vaaraa.

HERTTUA.

Ei vaaraa, tytär armas, sullekaan.

Lain mukaan hän on sinun puolisisi.
Ei synty ole näin teit' yhdistää,
Kun sinun kieltämätön oikeutesi
Petosta kaunistaa. Hyv' on; jo riittää;
Sen kylvää täytyy, joka tahtoo niittää.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Huone vankilassa.
(Vanginvartija ja Pompejus tulevat.)

VANGINVARTIJA. Tule tänne, poika. Voitko lyödä ihmiseltä pään poikki?

POMPEJUS. Jos se ihminen on poikamies, niin kyllä voin; mutta jos hän on nainut mies, niin on hän vaimonsa pää, ja vaimolta en voi mitenkään silpoa päätä.

VANGINVARTIJA. No, heitä nuo hullutuksesi ja anna minulle suora vastaus. Huomen-aamulla tulee Claudion ja Bernardinon kuolla. Meillä on täällä vankilassamme julkinen teloittaja, joka tarvitsee ammatissaan apulaista; jos sinä otat häntä auttaaksesi, niin pääset jalkaraudoistasi; jos et, niin saat istua aikasi täyteen vankilassa, ja lähteissäsi saat vielä kelpo selkäsaunan, sillä sinä olet huutoon-tullut parittaja.

POMPEJUS. Olen tosin ollut laitton parittaja ikimuistoisista ajoista, mutta tyydyn nyt olemaan laillinen teloittaja. Olisi hauskaa saada vähän opetusta virkaveljeltäni.

VANGINVARTIJA. Hoi tänne, Hirmulainen! Missä olet, Hirmulainen?

(Hirmulainen tulee.)

HIRMULAINEN. Käskittekö, herra?

VANGINVARTIJA. Katsos, tässä on mies, joka auttaa sinua huomenna teloitustyössä. Jos näet hyväksi, niin ota hänet vuosikaupalle ja pidä häntä täällä luonasi; jos et, niin käytä häntä tällä kertaa, ja laske menemään. Hän ei joudu arvosta riitaan sinun kanssasi: hän on ollut parittaja.

HIRMULAINEN. Parittajako? Hyi, helkkari! Hän saattaa taituruutemme pahaan huutoon.

VANGINVARTIJA. Joutavia! Te olette yhdenpainoiset: höyhenkin jo vaa'assa tuntuisi.

(Menee.)

POMPEJUS. Jos hyväksi näette, hyvä herra, — sillä todellakin hyvä on näkönni, jos ei olisi teillä tuota hirtehisen katsetta — sanokaa, onko ammattinne taituruutta?

HIRMULAINEN. On oikein, taituruutta se on.

POMPEJUS. Maalaamista olen kuullut sanottavan taituruudeksi, ja kun naiseläjät, jotka kuuluvat minun ammattiini, käyttävät maalaamista, niin todistaa se, että minun ammattini on taituruutta; mutta mitä taituruutta hirttämisessä on, sitä en saa päähäni, vaikka minut hirtettäisiin.

HIRMULAINEN. Taituruutta se on, herraseni.

POMPEJUS. Todistakaa.

HIRMULAINEN. Jokaisen kunniallisen miehen puku sopii varkaalle.

POMPEJUS. Jos se on liian ahdas varkaalle, niin se kunniallisen miehen mielestä on liian väljä; ja jos se on liian väljä varkaalle, niin se varkaan mielestä on liian ahdas; niin että jokaisen kunniallisen miehen puku sopii varkaalle.

(Vanginvartija palaa.)

VANGINVARTIJA. Oletteko jo sopineet?

POMPEJUS. Rupean hänen palvelukseensa; sillä huomaan, että teloittajalla on sentään katuvasempi ammatti kuin parittajalla: hän pyytää useammin anteeksi.^[10]

VANGINVARTIJA. Sinä siinä, laita pölkky ja piilu kuntoon huomisaamuun kello neljään.

HIRMULAINEN. Tule pois, parittaja, niin opetan sinulle ammattini; tule!

POMPEJUS. Olen hyvin opinhaluinen; ja toivon, että jos joskus itse sattuisitte minua tarvitsemaan, teen toimeni liukkaasti; sillä, toden totta, hyvyttänne olen velkapää palkitsemaan.

VANGINVARTIJA. Hakekaa Claudio ja Bernardino!

(Pompejus ja Hirmulainen menevät.)

Ma toista säälin; murhaajaapa vainkaan,
Vaikk' ois hän veljeni, en sääli lainkaan.

(Claudio tulee.)

Kas, tässä, Claudio, kuolintuomiosi.
Nyt sydänyö on; kahdeksalta aamull'
Olet kuolematon. Miss' on Bernardino?

CLAUDIO.

Sikeesti nukkuu, niinkuin syytön työ,
Mi raukaisuttaa vaeltajan luita;
Ei heräjä.

VANGINVARTIJA.

Hänt' ei voi mikään auttaa.

Nyt kuoloon valmistautukaa. — Mit' ääntä?

(Ovea kolkutetaan.)

Jumala teitä vahvistakoon! —

(Claudio menee.)

Heti. —

Hyvälle Claudiolle armoa

Tai lykkäystä? —

(Herttua tulee valepuvussa niinkuin ennenkin.)

Tervetullut, isä!

HERTTUA.

Yön parhaat terveyshenget ympäröitkööt
Sua, ystävä! Tääll' onko kukaan käynyt?

VANGINVARTIJA.

Ei sittemmin, kuin iltakello soi.

HERTTUA.

Ei Isabella?

VANGINVARTIJA.

Ei.

HERTTUA.

Siis tulee pian.

VANGINVARTIJA.

Mit' iloketta Claudiolle?

HERTTUA.

Hiven

On toivoa.

VANGINVARTIJA.

Se haltija on julma!

HERTTUA.

Ei suinkaan: elämässään tarkoin noutaa

Vanhurskauden ankarinta mittaa.

Pyhällä kieltämyksell' itsessään

Sen voittaa, mitä mahdillaan hän muissa

Masentaa tahtoo. Se jos häntä tahrais,

Jost' oikoo muita hän, niin ois hän julma;

Nyt tekee oikeutta. —

(Kolkutetaan.)

Jo tulevat.

(Vanginvartija menee.)

Tuo mies on hellä: ihmis-ystävää

Tylyssä vartijass' et usein nää.

(Kolkutetaan.)

Mit' ääntä? Kiireen riivaama se lienee,

Jok' usta rauhallista pieksää noin.

(Vanginvartija palaa, puhutellen ulkona olevaa henkilöä.)

VANGINVARTIJA.

Siell' odottakoon, kunnes portinvahti

On noussut avaamaan; hän tuloss' on.

HERTTUA.

Peruutust' eikö vielä Claudiolle?

Hän huomenna siis kuolee?

VANGINVARTIJA.

Muutost' ei.

HERTTUA.

Niin lähellä kuin päivän koitto onkin,
Saat ennen päivää kuulla toista.

VANGINVARTIJA.

Ehkä

Tiedätte jotain; min' en peruutusta
Tulevan usko. Moist' ei ole nähty;
Sen lisäksi itse tuomar'istuimelta
Lord Angelo päinvastaist' ilmoittanut
On kansan kuullen.

(Sanansaattaja tulee.)

Hallitsijan mies.

HERTTUA.

Jok' armoituksen Claudiolle tuo.

SANANSAATTAJA. Herrani lähettää teille tämän kirjelmän ja minun kauttani sen lisäkäskyn, ett' ette saa pienimmässäkään kohdassa siitä poiketa, ette aikaan, sisältöön ettekä muuhunkaan seikkaan nähden. Hyvää huomenta, sillä luulenpa että heti kohta on päivä.

VANGINVARTIJA. Tottelen käskyä.

(Sanansaattaja menee.)

HERTTUA (itseksseen).

Sep' armahdusta! Saman synnin hinta,
Jot' armahtajan palaa oma rinta!
Rikokset kukoistaa ja rehoittaa,
Kun vallan huipulta ne turvaa saa.
Kun synti armahtaa, on armo laaja,
Ja syntiinsä vain mieltyy armon saaja. —
No, mitä kirjoittaa hän?

VANGINVARTIJA. Niinkuin sanoin: Lord Angelo, joka nähtävästi luulee minua huolimattomaksi toimessani, herättää minut tällä tavattomalla sysäyksellä; minusta tämä on kummaa, näin hän ei ole koskaan ennen tehnyt.

HERTTUA. Lukekaa, olkaa hyvä.

VANGINVARTIJA (lukee). "Vaikka saisitte päinvastaisenkin käskyn, niin, siitä huolimatta, mestauttakaa Claudio kello neljä ja Bernardino iltapuolella. Paremmaksi vakuudeksi lähettäkää Claudion pää minulle kello viisi. Laittakaa, että kaikki tulee oikein toimitetuksi, ja muistakaa, että tästä riippuu enemmän, kuin mitä tällä haavaa voimme ilmaista. Siis, älkää laiminlyökö velvollisuuttamme, niin totta kuin siitä saatte vastata omalla hengellänne." — Mitä sanotte tästä, herra?

HERTTUA. Kuka on tuo Bernardino, joka on mestattava iltapuolella?

VANGINVARTIJA. Mustalainen syntyään, mutta täällä elänyt ja kasvanut; hän on istunut vankeudessa jo yhdeksän vuotta.

HERTTUA. Mistä se tulee, että poissa oleva herttua ei ole joko laskenut häntä vapaaksi tai mestauttanut häntä? Olen kuullut, että hän aina niin menetteli.

VANGINVARTIJA. Hänen ystävänsä hankkivat hänelle aina lykkäystä, ja sitä paitsi hänen rikoksensa saatiin vasta lord Angelon hallituksen aikana täyteen toteen.

HERTTUA. Onko se nyt toteen näytetty?

VANGINVARTIJA. On ihan ilmeisesti, ja hän on sen itse tunnustanut.

HERTTUA. Onko hän osoittanut katumusta vankilassa? Millainen on hänen mielentilansa?

VANGINVARTIJA. Hän on mies, jolle kuolema ei tunnu sen kammottavammalta kuin humalaisen uni; suruton, paatunut, ei pelkää entisyyttä, nykyisyyttä eikä tulevaisuutta, kuolemalle tunnoton ja toivotonna kuoleva.

HERTTUA. Hän tarvitsee neuvomista.

VANGINVARTIJA. Siitä ei ole tietävinään. Hänellä on aina ollut etuoikeuksia vankilassa; jos annat hänelle luvan karata, niin hän ei sitä tee; on päässään monta kertaa päivässä, usein monta päivää perätysten. Olemme usein herättäneet häntä, muka viedäksemme häntä mestattavaksi, ja näyttäneet hänelle tekaistua tuomiota; hän ei ole siitä ollut millänsäkään.

HERTTUA. Toiste hänestä enemmän. Otsallanne, ystävä, on uskollisuuden ja vakavuuden leima; jos en näe oikein, niin vanha kokemukseni pettää; mutta, luottaen ihmistuntemukseeni, tahdon jotakin uskaltaa. Claudio, joka teillä nyt on käsky teloittaa, ei ole enemmän vikapää kuin Angelo, joka on hänet kuolemaan tuominut. Antaakseni teille siitä päivänselvän todistuksen, pyydän vain neljän päivän viivytystä, joll' aikaa teidän täytyy tehdä minulle kiireellinen ja uskalias ystävyiden työ.

VANGINVARTIJA. Mikä, arvoisa isä?

HERTTUA. Se, että jätätte mestauksen toistaiseksi.

VANGINVARTIJA. Ah, kuinka voisin tehdä sen, kun tunti on määrätty, ja rangaistuksen uhalla olen saanut nimenomaisen käskyn lähettää hänen päänsä Angelon nähtäväksi? Joutuisin itse Claudion tilaan, jos vähääkään siitä poikkeaisin.

HERTTUA. Munkistolupaukseni nimessä vastaan puolestanne, jos seuraatte minun neuvoani, mestautatte huomenaamulla tuon Bernardinon ja lähetätte hänen päänsä Angelolle.

VANGINVARTIJA. Angelo on nähnyt kummankin ja tuntisi kasvot.

HERTTUA. Oi, kuolema on suuri naamioitsija; te voitte sitä lisäksi auttaa. Ajakaa tukka,^[11] leikatkaa parta, ja sanokaa, että tuo katuvaime syntinen itse tahtoi tulla näin kerityksi ennen kuolemaansa; tiedättehän, että semmoista usein tapahtuu. Jos tästä koituisi teille muuta kuin kiitosta ja menestystä, niin minä, kautta suojeluspyhimykseni, tahdon siitä hengelläni vastata.

VANGINVARTIJA. Anteeksi, hyvä isä, se on vastoin valaani.

HERTTUA. Oletteko sen tehnyt herttualle vai hänen valtansa pitäjälle?

VANGINVARTIJA. Herttualle ja hänen sijaiselleen.

HERTTUA. Uskoisitteko, ettette ole väärin tehnyt, jos herttua julistaisi tekonne oikeaksi?

VANGINVARTIJA. Kuinka se voisi olla luultavaa?

HERTTUA. Ei yksin luultavaa, vaan varmaa. Mutta koska näen, että pelkäätte, ja koska ei pukuni, ei rehellisyyteni eikä suostutukseni saa teissä mitään aikaan, niin menen pitemmälle kuin aioin, jotta voisin kaiken pelkonne poistaa. Nähkääs, ystävä, tässä on herttuan käsiala ja valtamerkki: tunnette hänen kätensä, siitä ei epäilemistäkään, eikä sinettikään liene teille vieras.

VANGINVARTIJA. Tunnen kumpaisenkin.

HERTTUA. Tässä tehdään tiettäväksi herttuan palaaminen; voitte sen heti lukea, jos tahdotte; näette siitä, että herttua on täällä kahden päivän kuluessa. Tätä seikkaa Angelo ei tiedä, sillä hän on juuri tänään saanut hämmästyttävän kirjeen, jossa sanotaan, että herttua kenties on kuollut, että kenties on mennyt luostariin, mutta mitään ei siitä, mitä tässä on kirjoitettuna. Kas, aamutähti jo herättää paimenen. No, älkää siinä ihmetelkö, miten nämä asiat sopivat yhteen: kaikki vaikeudet ovat helppoja, kun ne tunnetaan. Kutsukaa teloittajanne, ja Bernardinolta pää poikki! Minä paikalla ripitän ja valmistan häntä parempaan elämään. Olette yhä ihmeissänne, mutta tämä tässä ehdottomasti määrää päätöksenne. Tulkaa; päivä kohta jo valkenee.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

(Pompejus tulee.)

POMPEJUS. Olen täällä jo yhtä kotiunut, kuin olin meidän omassa liikepaikassamme; voisipa luulla, että tämä on rouva Liikasen talo, sillä täällä on paljo hänen vanhoja liiketuttaviaan. Ensiksikin se nuori herra Reipas, joka täällä istuu käärepaperista ja vanhasta inkivääristä^[12] taksoitettuna, yhteensä sadan yhdeksänkymmenen seitsemän punnan arviosta, josta vain on tullut viisi markkaa puhdasta rahaa; varmaankaan ei inkivääriä silloin niin paljon haluttu: vanhat akat olivat kaikki kuolleet. Sitten on täällä muuan herra Keikkanen, jonka herra Nukkanen, silkkikauppias, on tänne panettanut parista kolmesta pilanaikaisesta sarssikääröstä, josta hänen hyvä nimensä nyt on pilalla. Sitten on täällä se nuori Huimanen, ja se nuori herra Kironen, ja herra Vaskikannus, ja herra Nälkäsuoli, se miekka- ja pamppumies, ja se nuori Hotonen, joka löi kuoliaaksi sen hauskan Möykkysen, ja herra Häkkinen, se miekkailija, ja se muhkea herra Antura, se suuri matkailija, ja se hurja Tuoppinen, joka tappoi Kannulaisen, ja neljäkymmentä muuta lisäksi, luulisin, kaikki urheita poikia meidän liikkeessämme, jotka nyt huutavat: Jumalan tähden.^[13]

(Hirmulainen tulee.)

HIRMULAINEN. No, mies, tuo tänne Bernardino!

POMPEJUS. Herra Bernardino! Nouskaa ja tulkaa pois hirteen! Herra Bernardino!

HIRMULAINEN. Hoi, tänne, Bernardino!

BERNARDINO (ulkoa). Piru teidän kurkkunne periköön! Kuka se siellä meluaa? Kuka te olette?

POMPEJUS. Hyvä ystäväanne, hirttomies. Olkaa hyvä, herra, nouskaa ja tulkaa hirteen.

BERNARDINO (ulkoa). Pois, lurjus, pois, sanon minä! Minä tahdon nukkua.

HIRMULAINEN. Sano hänelle, että hänen pitää herätä ja oiti.

POMPEJUS. Hyvä herra Bernardino, olkaa hyvä ja valveutukaa, kunnes olemme teidät mestannut, sitten voitte nukkua päälle.

HIRMULAINEN. Mene sisään ja tuo hänet ulos.

POMPEJUS. Hän tulee jo, herra, hän tulee jo: kuulen jo olkien kahisevan.

HIRMULAINEN. Onko piilu pölkyllä, mitä?

POMPEJUS. Kaikki valmiina, herra.

(Bernardino tulee.)

BERNARDINO. No, Hirmulainen, mitä minusta tahdot?

HIRMULAINEN. Tosi on käsissä; lukekaa nyt vain joutuin rukouksenne; sillä, tässä on tuomio, nähkääs.

BERNARDINO. Konna sinä, olen ryypännyt koko yön; minulle ei nyt sovi.

POMPEJUS. Sitä parempi; se, joka on ryypännyt koko yön ja aamulla varhain hirtetään, voi koko seuraavan päivän maata päänsä selväksi.

HIRMULAINEN. Katsokaas, tuossa tulee rippi-isänne. Luuletteko vieläkin, että laskemme piloja?

(Herttua tulee, valepuvussa yhä.)

HERTTUA. Ystävä, kristillisen rakkauden kehoituksesta, kun kuulin että pian olette näiltä ilmoilta eriävä, tulin teitä neuvomaan, lohduttamaan ja kanssanne rukoilemaan.

BERNARDINO. Siitä ei tule mitään, isä. Olen vahvasti juonut koko yön ja tahdon saada valmistusaikaa, tai lyökööt vaikka nuijilla aivot päästäni. Minä en suostu tänään kuolemaan, se on vissi se.

HERTTUA.

Mut täytyy, ystävä; siis silmäilkää
Eteenpäin tielle, jok' on edessänne.

BERNARDINO. Vannon, etten tänään tahdo kuolla, vaikka kuka houkuttelisi.

HERTTUA. Mut kuulkaa —

BERNARDINO. En sanaakaan! Jos teillä on muuta sanottavaa minulle, niin tulkaa vankikoppiini, minä eri tänään liiku paikaltanikaan.

(Menee.)

(Vanginvartija tulee.)

HERTTUA.

Kivestä sydän! Valmistumaton
Niin elämään, kuin kuolemaan! — Pois, joutuin,
Ja tuokaa hänet mestauspölkylle.

(Hirmulainen ja Pompejus menevät.)

VANGINVARTIJA.

No, isä, miltä teistä tuntui vanki?

HERTTUA.

Suruton peto, manaan kelvoton.
Ois synty tuossa mielentilassa
Teloittaa häntä.

VANGINVARTIJA.

Täällä linnass', isä,
Tän' yönä kuoli, kovaan kuumeeseen
Ragozyn, eräs kuulu merirosvo,
Mies Claudion ikäinen, ja samanlainen
Hivus ja parta. Jospa murhaajalle
Parannus-aikaa annettais ja vietäis
Lord Angelolle Ragozynin pää,
Jok' enemmän on Claudion näköinen?

HERTTUA.

Oi, taivaan lähettämä sattuma!
Se toimittakaa heti; aika joutuu,
Jonk' Angelo on määrännyt. Se kiiruull'
On tehtävä; sill' aikaa kuolemaan
Käyn tuota konnaa valmistelemaan.

VANGINVARTIJA.

Sen heti toimitan; mut Bernardino
On tänään iltapuolla mestattava.
Ja miten Claudion kanssa menetellään
Ja vaara torjutaan, jok' uhkaa mua,
Kun tulee tiedoks, että elää hän?

HERTTUA.

Näin toimittakaa: piilopaikkaan viekää
Molemmat, Claudio ja Bernardino.
Ennenkuin maailmalle kahdesti
Aurinko hyvän huomenen on tehnyt,
On asemamme täysin turvattu.

VANGINVARTIJA.

Nöyr' olen käskyläänne.

HERTTUA.

Joutuin vain!
Pää Angelolle heti toimittakaa.
(Vanginvartija menee.)
Nyt Angelolle kirjeen kirjoitan —
Sen vieköön vartija — ja siinä hälle
Teen tiedoks, että tuloss' olen kotiin
Ja että tuloni on painosyistä
Oleva juhlallinen. Käsken häntä

Mua peninkulman päässä kaupungista
Tapaamaan pyhän lähteen luona. Sitten
Me kylmän järjen mittavaa'alla
Lain mukaan Angelota punnitsemme.

(Vanginvartija palaa.)

VANGINVARTIJA.

Kas, tässä pää; sen aion itse viedä.

HERTTUA.

Parasta on. Mut pian palatkaa;
Minull' on paljon teille sanottavaa,
Jot' eivät muut saa kuulla.

VANGINVARTIJA.

Koitan rientää.

(Menee.)

ISABELLA (ulkoa).

Avatkaa! Herran rauha!

HERTTUA.

Isabella!

Hän saapuu tiedustamaan, onko tullut
Jo veljen armahdus; mut tämän vielä
Häneltä salaan, jotta epätoivo
Iloksi muuttuis taivahalliseksi,
Vähimmin sitä odottaissa.

(Isabella tulee.)

ISABELLA.

Anteeks!

HERTTUA.

Ihana, hurskas tytär, Herran rauha!

ISABELLA.

Noin pyhän miehen suusta kallis kuulla!
Jo Claudion armahtiko hallitsija?

HERTTUA.

Pelasti hänet tästä maailmasta:
Pää Angelolle lähetetty on.

ISABELLA.

Ei! Mahdotonta!

HERTTUA.

Kyllä nyt niin on.

Älykäs ole, tytär, mieles malta.

ISABELLA.

Menen ja revin silmät hänen päästään.

HERTTUA.

Hän silmäins' eteen pääsyn sulta kieltää.

ISABELLA.

Poloinen Claudio! Kurja Isabella!

Katala mailma! Konna Angelo!

HERTTUA.

Tuo hänt' ei haittaa, eikä sua auta;

Siis tyynny, heitä kaikki Herran käteen.

Sanani huomaa: nähdä saat, ett' on

Jokainen kirjain ihka täyttä totta.

Huomenna herttua palaa; — älä itke! —

Sen uskoi mulle munkistomme jäsen

Ja herttuan rippi-isä; siit' on tiedon

Jo saanut Escalus ja Angelo:

On heidän portill' yhdyttävä häneen

Ja luovuttava vallastaan. Jos voit,

Niin älyll' astu neuvomaani tietä;

Näin konnan vihas tapaa, herttuan

Sa pääset armoon, sydämmes saa kostaa

Ja kaikilt' arvon saat.

ISABELLA.

Teen tahtonne.

HERTTUA.

Tuo kirje veli Pietarille anna;

Siin' ilmoitti hän mulle herttuan paluun.

Se, sano, merkki on, mill' illaks häntä

Ma pyydän Marianan asuntoon.

Tuon tytön ja sun kohtas uskon hälle;

Hän saattaa sinut herttuan etehen.

Siin' Angeloa vasten silmiä

Niin kannusta, ett' äimistyy! Mua, raukkaa,

Mua pyhä vala sitoo, etten saata

Min' olla läsnä. Vie vain tämä kirje.

Kevennä mieles, karvaat vedet pyyhi
Pois silmistäs. Äl' usko munkistooni,
Jos harhaan sua johdan. — Kuka tuossa?

(Lucio tulee.)

LUCIO.
Hyv' iltaa! Miss' on vanginvartija?
Sanoppa, munkki!

HERTTUA.

Kotosall' ei ole.

LUCIO. Ihana Isabella, sydämmeni kalpenee, kun näen silmäsi noin punaisina; sinun pitää malttaa mielesi. Minunkin täytyy päivin ja illoin tyytyä veteen ja leipään; en tohdi vatsaani täyttää, jos mielin pääni säilyttää; yksi ainoa tukeva ateria tekisi minusta lopun. Mutta sanotaan, että herttua tulee huomenna kotiin. Usko pois, Isabella, rakastin veljeäsi; jos tuo vanha haaveilija, tuo pimeän sopen herttua, olisi ollut kotona, niin eläisi hän vieläkin.

(Isabella menee.)

HERTTUA. Herttua on teille noista puheistanne sangen vähän kiitollinen; mutta parahiksi eivät ole tosia.

LUCIO. Oo, munkkiseni, sinä et tunne herttuaa niin hyvin kuin minä; hän on suurempi salakyttä kuin mitä luuletkaan.

HERTTUA. Hyvä! Tuosta saat vielä kerran vastata. Hyvästi!

LUCIO. Äläs! Varro, minä tulen mukaan; voin kertoa somia juttuja tuosta herttuasta.

HERTTUA. Olet niitä jo kertonut liiaksi monta, jos ovat tosia; jos eivät ole tosia, on yksi ainoakin jo liikaa.

LUCIO. Olin kerran hänen pateillaan, kun olin tehnyt eräälle tytölle pikkusia.

HERTTUA. Olitko niin todellakin tehnyt?

LUCIO. Olin tietenkin, kuinkas muuten; mutta vannoin kuin vannoin itseni vapaaksi: olisivat vielä pakottaneet minua naimaan sen mädän haaskan.

HERTTUA. Hyvä herra, teidän seuranne on enemmän hupaista kuin siivoa. Nukkukaa hyvin!

LUCIO. Mutta, tottakin, seuraan sinua vielä tuonne kadun kulmaan. Jos rivot jutut sinua loukkaavat, niin voimme ne jättää. Niin, munkkiseni, minä olen niinkuin takkiainen: en hellitä.

(Menevät.)

Neljäs kohta.

Huone Angelon talossa.

(Angelo ja Escalus tulevat.)

ESCALUS. Joka kirje, minkä hän kirjoittaa, puhuu edellistä vastaan.

ANGELO. Vallan suunnattoman sekavasti. Hänen toimensa ovat kovin hulluuteen vivahtavia. Varjelkoon taivas, ettei hänen järkensä vain ole vialla! Ja miksi yhtyä häneen portilla ja siinä luopua virastamme?

ESCALUS. Sitä minä en ymmärrä.

ANGELO. Ja miksi tulee meidän juuri vähää ennen hänen tuloaan kuuluttaa, että, jos kellä on vääryydestä valitettavaa, tehköön kanteensa julkisesti kadulla?

ESCALUS. Hän kyllä mainitsee syyn: tahtoo kerrassaan ratkaista kaikki valitukset ja pelastaa meidät vastaisista kanteista, joilla ei sitten enää ole mitään laillista voimaa.

ANGELO.

Siis tiedoks antakaa se, olkaa hyvä.

Teit' aamukoissa tulen noutamaan;

Kaikk' kutsukaa, joill' arvoon, virkaan nähden

On oikeus mennä herttuata vastaan.

ESCALUS.

On tapahtuva. Hyvästi!

ANGELO.

Hyv' yötä!

(Escalus menee.)

Tuo teko hämmentää mun, kyvyn vie

Ja herpaa toimen. Naisen raiskaaja,

Ja vallan päämies, joka moiseen käytin

Lain ankaruutta! — Kaino häpy häntä

Jos häpeääns' ei ilmituomast' estäis,

Hän paljastaa mun vois! Mut äly kieltää:

Sill' arvollani on niin laaja luotto,

Ett' isku, minuun tähdättynä, kimmoo

Vain tekijäänsä. Mies ois saanut elää,

Mut tulinen ja hurja nuoruus oisi

Vast'edes voinut kostaa sen, ett' oli

Noin tahraisella hinnall' ostanut

Häväistyn elämän. Oi, jospa eläis!

Ah! Hyveiden jos tieltä eksyt pois,

Ei käy sun hyvin: soisit, etkä sois.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Lakeus kaupungin ulkopuolella.

(Herttua, omassa puvussaan, ja Pietari-munkki tulevat.)

HERTTUA.

Tuo kirje anna mulle, jahka sopii.

(Antaa hänelle kirjeen.)

Tuumamme tuntee vanginvartija.

Kun kaikki varress' on, niin muista ohjeet

Ja lujast' astu suuntaan määrättyyn,

Sivulle vaikka joskus poikkeisitkin,

Jos syytä ois. Vie Flaviukselle sana,

Ett' olen täällä; saakoot myös sen tietää

Valentius, Roland, Crassus. Portille

He torvensoittajia hankkikoot.

Mut ensin Flavius tulkoon.

PIETARI.

Heti riennän.

(Menee.)

(Varrius tulee.)

HERTTUA.

No, kiitos, Varrius; sa joutuin tulit.

Nyt kävelkäämme täällä; kohta saapuu

Myös muita ystäviä, hyvä Varrius.

(Menevät.)

Kuudes kohtaus.

Katu lähellä kaupungin porttia.

(Isabella ja Mariana tulevat.)

ISABELLA.

Noin kiertämäll' en tahtois puhua;

Sanoisin suoraan. Syytöshän se teidän

On tehtävä. Mut täytyy kai: hän sanoi

Sen hyödyks' olevan.

MARIANA.

Vain häntä kuulkaa.

ISABELLA.

Lisäksi sanoi, että, jos mua vastaan

Hän pitäis ehkä riitamiehen puolta,
En tuota oudoksuis: se lääketä
On karvasta, mut terveellistä muka.

MARIANA.
Jos Pietar-veli vain —

ISABELLA.

Vait! Veli tulee.

(Pietari-munkki tulee.)

PIETARI.
Pois tulkaa; sopivan ma keksin paikan,
Jost' ohi täytyy käydä herttuan.
Jo kahdesti on torviin toivotettu;
Ylimmät, arvokkaimmat porvarit
Jo portill' ovat koolla; heti kohta
Tuloaan tekee herttua. Joutuin siis!

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Aukea paikka lähellä kaupungin porttia.

(Mariana, huntuu peittyneenä, Isabella ja Pietari, vähäisen matkan päässä. Herttua, Varrius, loordeja, Angelo, Escalus, Lucio, vanginvartija, oikeudenpalvelijoita ja porvareita tulee eri haaroilta.)

HERTTUA.

Teit', arvokkaisin lanko, tervehdin; —
Myös teitä, vanha taattu ystäväni.

ANGELO ja ESCALUS.

Paluunne onneks' olkoon, jalo armo!

HERTTUA.

Suur' kiitos sydämmestä kummallekin!
Me tiedustellut olemme ja kuullut
Niin paljon hyvää hallinnostanne,
Ett' ansaitsette julkikiitokset,
Paremmän kunnes palkan voimme antaa.

ANGELO.

Sill' yhä lisäätte vain velkaani.

HERTTUA.

Suur' ansionne on; sit' alentaisin,
Jos sulkisin sen sydämmeni kätköön,
Kun vaskest' ansaitsee se kirjopatsaan,
Jot' ei voi unheen koi eik' ajan hammas
Kuluttaa pois. Nyt mulle kätenne,
Ett' oivaltais ja näkis koko kansa,
Kuink' ulkokäytös sisäisen on mielen
Ihana ilmaisu. — Te, Escalus,
Te käykää oikealla puolellani.
Hyviä tukipylväit' olette.

(Pietari-munkki ja Isabella astuvat esiin.)

PIETARI.

Nyt sopii; puhukaa ja polvistukaa!

ISABELLA.

Oikeutta, herttua! Luokaa katseenne
Häväistyy — miel' ois sanoani tyttöön!
Oi, jalo prinssi, älkää silmäänne
Soaisko muilla esineillä, kunnes
Mua kuullut olette ja mulle suonut
Oikeutta, oikeutta, oikeutta!

HERTTUA.

Häväissyt? Ken? ja kuinka? Lyhyesti!
Lord Angelo täss' oikeutta jakaa,
Hänelle valittakaa.

ISABELLA.

Jalo herttua,
Avuksi pyytäisinkö paholaista?
Mua kuulkaa itse; jos mua ette usko,
Saan rangaistuksen, vaan jos uskotte,
Teilt' anon hyvitystä. Kuulkaa, kuulkaa!

ANGELO.

Tuo nainen, hyvä prinssi, ei lie viisas.
Mult' armoa hän anoi veljelleen,
Jolt' oikeus kaulan katkoi, —

ISABELLA.

Oikeusko?

ANGELO.

Siks puheens' on niin katkeraa ja kummaa.

ISABELLA.

Niin, varsin kummaa, mutta varsin totta.
Angelo murhamies on, eikö kummaa?
Angelo valapatto, eikö kummaa?
Angelo haurelias rosvo on.
On tekopyhä, immen raiskaaja,
Se eikö kummaa? Kummaa?

HERTTUA.

Kymmenesti kummaa!

ISABELLA.

Ei todempaa, ett' on hän Angelo,
Kuin että tää niin totta on kuin kummaa,
Niin, kymmenesti totta; totta tosi,

Jos kuinka lasketaankin!

HERTTUA.

Pois tuo nainen!

Hän puhuu, raukka, mielenhäiriössä.

ISABELLA.

Sua manaan, ruhtinas, niin totta kuin
Sa uskot toiseen elämään kuin tähän:
Mua älä viero, luullen, että olen
Ma huilu. Mahdotonta kaikk' ei ole,
Mik' uskomatont' on. Ei mahdotonta,
Ett' ilkein roisto näköjään voi olla
Niin vakaa, puhdas, hurskas, nuhteeton,
Kuin Angelo; niin voi myös Angelo
Nimineen, arvoineen ja loistoineen
Pääkonna olla. Vähempi jos on,
Ei ole mitään; mut on enempi,
Jos häijyll' enempi on nimiä.

HERTTUA.

Jos, kautta kunniani, hän on hullu —
Ja muut' en luulekaan — niin hulluudessaan
On selvyyttä ja mieltä, jot' ei koskaan
Osoita hulluus.

ISABELLA.

Hyvä herttua,
Pois moinen luulo! Kahdapuheest' älkää
Epäilkö järkeä. Te järjen suokaa
Vain nostaa totuus, joka sorross' on,
Ja sortaa vääräys, joka päättään nostaa.

HERTTUA.

Monella viisaall' ahtaampi on äly,
Sen takaan. — Mitä teill' on sanomista?

ISABELLA.

Min' olen sisar erään Claudion,
Jok' irstaast' elämästä tuomittiin
Pois hengiltä; sen teki Angelo.
Minulle, nunnakokelaalle, veli
Lähettti sanan; eräs Lucio
Sen mulle toi —

LUCIO.

Niin, minä, luvallanne.

Hänelle Claudiolta pyynnön vein,
Ett' armaa hän veli-raukalleen
Lord Angelolta anois.

ISABELLA.

Sama mies.

HERTTUA (Luciolle).
Puhumaan teit' ei käsketty.

LUCIO.

Ei, armo,

Mut ei myös vaikenemaan.

HERTTUA.

Nyt sen käsken,

Se pankaa merkille; jos teidän joskus
Tulisi itseänne puolustaa,
Rukoilkaa taivast' armahtamaan teitä.

LUCIO.

Ma kyllä siitä vastaan.

HERTTUA.

Vastatkaa

Vain itse puolestanne; varull' olkaa!

ISABELLA.

Tuo herra asian jo alkoi, —

LUCIO.

Oikein.

HERTTUA.

No, olkoon oikein; mutta väärin teilt' on
Puhua ennen aikaa. — No niin?

ISABELLA.

Tulin

Tuon kehnon, riettaan hallitsijan luo —

HERTTUA.

Tuo hiukan tuntuu hulluudelta.

ISABELLA.

Anteeks,

Se sana hyvin sopii asiaan.

HERTTUA.

No, hyvä: asiaan! Siis jatkakaa.

ISABELLA.

Lyhyeen — sivuuttaen tarpeettomat:
Kuink' anoin, rukoilin ja polvistuin,
Kuink' epäsi hän kuinka vastasin —
Se paljon aikaa vei — vain inhan lopun
Nyt surulla ja häpeällä kerron.
Vain sillä lupasi hän armahdusta,
Ett' uhraisin tuon riettaan "haluille"
Ma puhtauteni. Kauan taistelin,
Mut siskon sääli voitti kunniani:
Ma antauduin. Vaan ensi huomenissa,
Himoonsa kylläyneenä, mestautti
Hän veli-raukan.

HERTTUA.

Varsin luultavaa!

ISABELLA.

Oi, että ois niin luultavaa kuin totta!

HERTTUA.

Et, hupsu raukka, tiedä mitä puhut,
Tai häntä parhaamaan on ilkiöt
Sua houkutelleet. Ensiksikin hällä
On puhdas maine; toiseks' häll' ei syytä
Noin ankarasti vikaa rangaista,
Jonk' itse omaa; tuon jos teki synnin,
Ois itseään hän veljees verrannut
Ja hänt' ei surmannut. Sun joku lahjoi;
Tunnusta totuus, kenen neuvosta
Teet tämän syytteen.

ISABELLA.

Tämäkö on kaikki?

Oi, malttamusta suokaa, armon vallat!
Kun aika kypsyy, paljastakaa pahuus,
Jok' armon turviin täällä piileytyy!
Niin taivas teitä kaitkoon pahaan nähden,
Kuin minä täältä loukattuna lähden.

HERTTUA.

Niin, lähtisit, sen arvaan. — Vartija,
Vie tyrmään hänet! — Näinkö sallisin

Tuhoisan myrkkyhampaan purra miestä
Näin läheistä? Ei, tässä piilee juoni.
Ken tuntee hankkeesi ja tulos tänne?

ISABELLA.
Mies, jota tänne halaan, munkki Ludvig.

HERTTUA.
Kai rippi-isä? — Ken sen miehen tuntee?

LUCIO.
Ma tunnen: nenänsä hän pistää kaikkeen;
En kärsi häntä; maallikko jos oisi,
Hänt' oikein kurikoisin, pahaa kieltä
Kun käytti teistä poissa ollessanne.

HERTTUA.
Minusta pahaa kieltä! Sievä munkki!
Ja sijaistani vastaan yllyttää
Tuot' onnetonta naista! — Tänne munkki!

LUCIO.
Viel' eilen hänet tämän vaimon kanssa
Näin vankilassa. Kunniaton munkki,
Hävytön' konna!

PIETARI.
Taivas teitä kaitkoon!
Lähellä kuulin korkeutenne korvaa
Ma häväistävän. Ensinkin tuo nainen
On hallitsijaa väärin syyttänyt,
Jok' yhtä vapaa syyst' on häneen nähden
Kuin hän sen hedelmästä.

HERTTUA.
Sen ma uskon.
Mut tunnetteko tuota Ludvigia?

PIETARI.
Sen tiedän, ett' on pyhä, hurskas mies,
Ei halpa, eikä maallismielinen,
Niinkuin on tämä herra luulotellut;
Mies, toden totta, jok' ei ole koskaan
Teit' alennellut, niinkuin tämä väittää.

LUCIO.
On, sangen häijysti, mua uskokaa.

PIETARI.

No, olkoon; ajallaan hän siitä vastaa;
Mut tällä haavaa kuumett' ankaraa
Hän sairastaa. Vain hänen pyynnöstään,
Kun kuuli hän, ett' Angelota vastaan
On kanne tehty, minä tulin tänne
Sanomaan hänen puolestaan, min todeks
Ja vääräksi hän tietää ja mink' aikoo
Valalla vahvistaa ja tosisyillä,
Jos tarvis. Mitä tuohon naiseen tulee,
Niin, tämän jalon herran hyvitykseks,
Jot' on niin julkisesti häväisty,
On parjaus naisen kuullen kumottava,
Siks kunnes itse myöntää.

HERTTUA.

Anna kuulla.

(Vartijat vievät pois Isabellan.)

Tää eikö naurata, lord Angelo?
No, kaikkia ne hupsu-raukat keksii! —
Hoi, tuolia! — No, lanko Angelo!
Min' olen vieras; omass' asiassa
Te tuomitkaa. — Tuo onko todistaja?
(Mariana astuu esiin.)
Pois ensin huntu, sitten puhukoon!

MARIANA.

En — anteeksi — ennen näytä kasvojani
Kuin käskee mieheni.

HERTTUA.

Siis naimisissa?

MARIANA.

En, herra.

HERTTUA.

Tyttö siis?

MARIANA.

En, herra.

HERTTUA.

Leski?

MARIANA.

En sitäkään.

HERTTUA.

Siis ette ole mitään:

Ei tyttö, eikä leski, eikä vaimo?

LUCIO.

On varmaankin lutka: moniaat mokomat eivät
ole tyttöjä, leskiä eikä vaimoja.

HERTTUA.

Suu kiinni tuolta! Jospa saisi syytä
Hän itse puolestansa rupattaa!

LUCIO.

Hyvä, teidän armonne!

MARIANA.

En koskaan ole ollut naimisissa,
Sen myönnän, senkin, etten ole tyttö;
Ma tunnen mieheni, mut mieheni
Ei tunne, ett' on hän mua tuntenut.

LUCIO. Oli varmaankin päissään, armollinen herra, tätä ei voi muuten selittää.

HERTTUA.

Josp' oisit sinäkin, niin oisit vaiti.

LUCIO.

Hyvä, teidän armonne!

HERTTUA.

Tuo Angelost' ei mitään todista.

MARIANA.

Nyt tulen siihen, armollinen herra.
Tää, joka häntä syyttää haureudesta,
Samalla myöskin syyttää miestäni,
Ja ilmiantaa ajan, jolloin itse —
Sen toteen näytän — häntä halasin
Suloisimmassa lemmen syleilyssä.

ANGELO.

Syyttääkö muitakin?

MARIANA.

Ei, tietääkseni.

HERTTUA.

Vai ei? Mut mainitsitte miehenne?

MARIANA.

Niin mainitsin, ja se on Angelo,
Vaikk' ei hän luule, että mua tunsi,
Vaan luuli tuntevansa Isabellaa.

ANGELO.

Tää petosta on kummaa. — Näytä kasvot!

MARIANA.

Mun käskee mieheni; siis huntu pois!

(Paljastaa kasvonsa.)

Nää on ne kasvot, julma Angelo,
Jotk' ennen vannoit katseen arvoisiksi;
Tää on se käsi, jonka sinun kätees
Vakava vala liitti; tää se ruumis,
Jok' Isabellan lupauksen täytti
Ja jota hänenä sa syleilit
Puutarhassasi.

HERTTUA.

Tunnette tuon naisen?

LUCIO.

Niin, lihan puolesta?

HERTTUA.

Vait!

LUCIO.

Kyllä, herra.

ANGELO.

Tuon naisen tunnen, prinssi, myönnän sen;
Viis vuotta sitten oli välillämme
Puheena naiminen, mut se jäi kesken,
Osittain siksi että lyhettiin
Luvatut myötäiset, mut eritoten
Siks että huhu häntä irstaaks soimi
Sen jälkeen hänt' en ole puhutellut,
En häntä nähnyt, hänestä en kuullut,
En, kautta kunniani!

MARIANA.

Jalo prinssi,

Niin totta kuin on valkeus taivaasta
Ja sana hengestä, niin totta kuin on
Hyveessä totta, totuudessa mieltä,
Tuon miehen vaimo yhtä lujast' olen
Kuin sana sitoo valan! Hyvä prinssi,
Puutarhassaan hän viime tiistain yönä
Mua tunsu vaimonaan. Jos tää ei totta,
Täst' älköön eheänä polvi nousko,
Vaan tähän ikipäiviks jäykistyköön
Kuin marmorpatsas.

ANGELO.

Näiksi hymyilin.

Nyt, hyvä prinssi, oikeutta vaadin;
Jo mennyt mult' on maltti. Huomaan, ettei
Nuo hupsut vaimo-parat ole muuta
Kuin mahtavamman käden aseita,
Jok' ohjaa heitä. Suokaa mulle aikaa
Tuo juoni paljastaa.

HERTTUA.

Suon kernaasti;

Ja mieltä myöten heitä rangaiskaa. —
Sa, hupsu munkki, ja sä, häijy vaimo,
Tuon toisen liittolainen, luuletko,
Vaikk' kaikkiin pyhimyksiin vannoisit,
Sill' ehkäiseväs ansion ja arvon,
Jok' on jo kelpoiseksi leimattu? —
Avuksi serkulleni, Escalus,
Ett' ilmi saadaan tämän juonen juuret! —
On toinen munkki heitä yllytellyt,
Hakekaa hänet tänne.

PIETARI.

Oi, että ois jo täällä! Hän se varmaan
On vaimot tähän tekoon vietelty.
Miss' on, sen tietää vanginvartija,
Hän hänet noutakoon.

HERTTUA.

Se tehkää heti! —

(Vanginvartija menee.)

Te, ylevä ja hyvintaattu serkku,
Tät' ette herjausta heittää saa,
Vaan rangaistus siit' itse määrätäkää,
Mink' oikeeks näätte. Poistun täältä hetkeks.
Te älkää liikahtako, ennenkuin

Nää parjaajat on tuomionsa saaneet.

ESCALUS.

Kyll', arvon prinssi, täyttä totta teemme.

(Herttua menee.)

Signor Lucio, sanoittehan tuntevanne tuon Ludvig munkin kunniattomaksi mieheksi.

LUCIO. *Cucullus non facit monachum*: hänellä ei ole kunniallista muuta kuin kaapu; ja vallan hävyttömiä hän on puhunut herttuasta.

ESCALUS. Pyydän teitä täällä odottamaan, kunnes hän tulee, jotta saisitte tehdä tyhjäksi hänen väitteensä. Se munkki lienee oikea velikulta.

LUCIO. Jommoista ei toista koko Wienissä, uskokaa pois.

ESCALUS. Kutsukaa tuo Isabella-niminen takaisin tänne, tahdon häntä puhutella. (Muuan seuralaisista menee.) Suokaa minun häntä tutkia, teidän armonne. Saatte nähdä, kuinka häntä pitelen!

LUCIO. Ette paremmin kuin tuokaan, hänen oman puheensa mukaan.

ESCALUS. Mitä sanotte?

LUCIO. Niin, ajattelen vain että, jos häntä kahdenkesken pitelette, hän pikemmin mukaantuu: hän ehkä häpeää julkisuutta.

ESCALUS. Aion niin menetellä, ettei hän mitään huomaa.

LUCIO. Niin, oikein; paras pidellä häntä pimeydessä.

(Oikeudenpalvelijat tuovat sisään Isabellan.)

ESCALUS (Isabellalle). Tulkaa lähemmäksi, neitiseni. Tämä nainen tässä väittää vääräksi kaikki, mitä olette sanonut.

LUCIO. Armollinen herra, tuossa tulee se lurjus, josta puhuin, tuossa, vanginvartijan kanssa.

ESCALUS. Parahiksi ihan: — vaan te älkää puhutelko häntä ennen kuin me käskemme.

LUCIO. Mum!

(Herttua, munkiksi puettuna, ja vanginvartija tulevat.)

ESCALUS. Lähemmäksi, ystävä! Oletteko viettelty näitä naisia panettelemaan lord Angelota? He ovat sen tunnustaneet.

HERTTUA. Se on valhetta.

ESCALUS. Mitä? Tiedättekö, missä olette?

HERTTUA.

Arvolle kunnia! Niin, pirullekin

On lieska-istuin joskus kunniaksi. —

Miss' on se herttua? Hänelle ma vastaan.

ESCALUS.

Hän meissä on; te meille vastatkaa,

Mut siivosti.

HERTTUA.

Ja sentään rohkeasti. —

Voi teitä, lapsi-raukat! Tulitteko
Ketulta täältä vuonaa vaatimaan?
Hyv' yötä, oikeus! Onko herttua poissa?
Siis kaikki turhaa! Herttua tekee väärin,
Kun luotaan lykkää julkikanteenne
Ja panee tuomionne konnan suuhun,
Jok' itse täss' on syytteen-alainen.

LUCIO.

Tuo on se konna, sama, josta puhuin.

ESCALUS.

Hävytön, häijy munkki! Eikö kyllin,
Ett' olet nämä vaimot usutellut
Tuot' arvon miestä vastaan? Vieläkö
Hän omin korvin törkeästi suustas
Saa konnan nimen kuulla? Hänestäkö
Viel' itse herttuaan sä sitten isket
Ja soimaat häntä vääryydestä? — Pois!
Pois piinapenkkiin! Jäsen jäseneltä
Sun ruhjomme, siks kunnes tunnustat.
Vai tekee väärin!

HERTTUA.

Älkää kiivastuko!

Ei sormeakaan multa koukistaa
Se herttua tohdi, enemmän kuin tohtii
Omaansa polttaa. Alaisens' en ole,
En tänne kuulu. Toimeni mun salli
Tähystää täällä Wienin oloihin
Ja nähdä, miten paheet kiehuu, kuohuu
Yl' laitojensa; rikoksist' on laki,
Mut rikost' autetaan, niin että oikeus,
Kuin parturilan seinäll' uhkasakko,^[14]
Enemmän pilkaks on kuin nouteeksi.

ESCALUS.

Hän valtiota herjaa. Pois, pois tyrmään!

ANGELO.

No, Lucio, mit' on teillä kannettavaa?
Tämäkö mies se, josta puhuitte?

LUCIO. Sama mies, armollinen herra. — Lähemmäksi, setä kaljupää! Tunnetteko minua?

HERTTUA. Tunnustelen teitä äänestä; tapasin teidät vankilassa herttuan poissa ollessa.

LUCIO. Soo! Vai tapasitte! Muistatteko, mitä puhuitte herttuasta?

HERTTUA. Ihan tarkkaan, herraseni.

LUCIO. Ihanko tarkkaan? Onko herttua työstelijä, narri ja pelkuri, niinkuin silloin sanoitte?

HERTTUA. Meidän täytyy ensin vaihettaa osia, jos panette tuon minun suuhuni. Tehän sitä hänestä sanoitte, ja paljon enemmän, paljon pahempaakin.

LUCIO. Senkin kirottu mies! Enkö näpännyt sinua nenälle noista puheistasi?

HERTTUA. Vakuutan, että rakastan herttuaa niinkuin itseäni.

LUCIO. Kuulkaahan, kuinka se konna koettaa nyt päästä asiasta, kun ensin on tehnyt kapinallisia herjauksia!

ESCALUS. Semmoisen miehen kanssa ei kannata puhua; viekää hänet tyrmään! — Missä on vanginvartija? — Pois tyrmään se mies! Koviin pankaa rautoihin; hän ei saa enää mitään puhua. — Pois myöskin nuo hutsut, ja tuo toinenkin liittokumppani!

(Vanginvartija käy käsiksi herttuaan.)

HERTTUA. Seis, mies, seis!

ANGELO. Mitä? Vastustaako? Mene apuun, Lucio!

LUCIO. Kas noin, kas noin, kas noin vain! Hyi, hävetkää, herra! Mitä, te kaljupää konna ja valehtelija, pitääkö se teilläkin olla naamari? Näyttäkää konnan-naamanne, senkin hirtehin! Näyttäkää rosvon-naamanne, ja hirteen paikalla! Pois huppu!

(Riistää munkilta päähineen ja tuntee herttuan.)

HERTTUA.

Ens' konna, jok' on tehnyt herttuan. —

(Vanginvartijalle.)

Ma näistä kolmest' ylhäisestä vastaan. —

(Luciolle.)

Pois älä hiivi; munkill' oisi sulle

Vähäisen sanottavaa. — Kiinni häneen!

LUCIO.

Tästä voi tulla pahempaa kuin hirsipuu!

HERTTUA (Escalukselle).

Puheenne anteeks annan. Istukaa!

Tuon paikan otan minä. — (Angelolle.) Sallitteko?

Sanoja, oveluutta, julkeutta

Sull' onko vielä varalla? Jos on,

Niin käytä niitä, kunnes minä puhun,

Mut silloin pelkää.

ANGELO.

Julma majesteetti!

Min' oisin syntiäni syntisempi,
Jos katsettanne välttää tahtoisin,
Kun huomaan, että näette sisimpääni
Kuin jumal' itse. Älkää kauemmin
Mun häpeästän' oikeutta käykö,
Vaan oma tunnustus mun langettakoon.
Siis joutuin tuomio, ja sitten surma!
Muut' armoa en kerjää.

HERTTUA.

Mariana! —

Tää nainen onko kihlattusi, sano?

ANGELO.

On, armollinen herra.

HERTTUA.

Omakses vie ja heti hänet nai. —
Nuo, munkki, vihkikää. Kun se on tehty,
Palatkoot tänne. — Mukaan, vartija!

(Angelo, Mariana, Pietari ja vanginvartija menevät.)

ESCALUS.

Enemmän häpeäänsä hämmästyn,
Kuin tätä muuta kummaa.

HERTTUA.

Isabella!

Nyt munkki on sun valtiaasi. Niinkuin
Sua silloin hurskaill' autoin neuvoillani,
Niin puvun kanss' en mieltä muuta, olen
Sun palvelias yhä.

ISABELLA.

Anteeks suokaa,

Ett' tuntematont' olen valtiasta
Näin alamaisena ma vaivannut.

HERTTUA.

Sen sulle anteeks suon. Nyt, kallis tyttö,
Sa ole mulle yhtä laupias.
Sua veljes surma surettaa, sen tiedän,
Ja kummeksit, miks veljes pelastusta
Lymyssä ajoin enkä viipymättä

Salasta tuonut ilmi valtaani,
Vaan annoin hänen kuolla. Hyvä tyttö,
Oi, tämän mestauksen joudutus,
Jonk' en niin kiirein luullut tapahtuvan,
Mun tappoi aikeeni. Mut, rauha hälle!
Elämä, jok' on kuolon pelon päässyt,
Paremp' on sitä, joka peloss' elää.
Sen onnen veljes sai, se lohtus olkoon.

ISABELLA.

Se lohtuni on, armollinen herra.

(Angelo, Mariana, Pietari ja vanginvartija palaavat.)

HERTTUA.

Yljälle tälle, jonka hauras himo
Sun loukkas impikunniaas, sun täytyy
Tok' anteeks antaa Marianan tähden.
Mut kosk' on veljesi hän tuominnut —
Syypäänä itse kaksoisrikokseen
Siveyden pyhyttä ja valaa vastaan,
Kun lupas veljes hengen pelastaa —
Niin oikeuden armahtava armo
Omasta hänen suustaan ääneen huutaa:
"Silmästä silmä, hammas hampaasta,
Verestä veri, verta verrasta!"
Siis, Angelo, kun syys näin selvä on,
Ett' et voi kieltää, vaikka tahtoisitkin,
Niin sama piilu, joka Claudion
Vei pään, sun vieköön myös, ja yhtä joutuin. —
Pois hänet viekää!

MARIANA.

Armollinen herra,

Oi, enhän suotta saanut teiltä miestä!

HERTTUA.

Omasta miehestäs sait suotta miehen.
Vain oman kunniasi turvaks katsoin
Avion suotavaksi, ettei moite,
Siit' että hän sun voitti, sinuun jäisi
Ja haittais vasta. Kaiken miehes oman,
Jok' oikeuden mukaan kuuluu mulle,
Sen annan sulle leskeneläkkeeksi;
Sa sillä paremp' osta mies.

MARIANA.

Oi, herttua,

En pyydä toista enkä parempaa.

HERTTUA.

Hänt' älä pyydä; päätökseni pysyy.

MARIANA.

Oi, armollinen herra, —

(Polvistuu.)

HERTTUA.

Turhaa vaivaa! —

Pois viekää kuolemaan! —

(Luciolle.)

Nyt teidän vuoro.

MARIANA.

Hyvä prinssi! — Auta, rakas Isabella;

Mun puolestani polvistu, niin minä

Sun puolestasi elämäni annan.

HERTTUA.

Ei pyynnössänne ole järkeä;

Jos tuosta teost' armoa hän pyytää,

Niin Claudion haamu kivivuoteens' särkee

Ja tempaa hänet täältä kauhulla.

MARIANA.

Oi, Isabella, hyvä Isabella,

Mukana polvistu ja kätes nosta!

Ei tarvis sinun haastaa, minä puhun.

Sanotaan, vikansa on parhaimmilla,

Paremmiks parantuvat he, kun heissä

On vähän pahuutta: niin miehenikin.

Oi, Isabella, etkö polvistu?

HERTTUA.

Hän Claudion tähden kuolee.

ISABELLA.

Armoherra,

(Polvistuu.)

Oi, tätä syyn-alaista kohdelkaa,

Niinkuin jos Claudio eläis! Melkein uskon,

Ett' oli tosi vilpityn hän töissään,

Siks kuin mun näki. Niin jos on, niin saakoon

Hän elää. Veljelleni tehtiin oikein:
Hän syypää oli tekoon, josta kuoli.
Mut Angeloss' ei teko saavuttanut
Kamalaa aietta; se haudattava
Siis vain on aikehena, joka kesken
Menehtyi tielle. Aatoshan on vapaa,
Ja pelkkää aatost' aie on.

MARIANA.

Niin on.

HERTTUA.

On rukouksenne turhaa; nouskaa, sanon! —
Mun johtuu toinen rikos mieleeni. —
Mies, sano, miksi Claudio mestattiin
Niin tavattomaan aikaan?

VANGINVARTIJA.

Tuli käsky.

HERTTUA.

Oliko virallinen määräys?

VANGINVARTIJA.

Ei, herttua, vaan yksityinen sana.

HERTTUA.

Saat siitä työstä eron virastasi:
Avaimet tänne!

VANGINVARTIJA.

Anteeks, majesteetti!

Kyll' aavistin, vaan viaks sit' en luullut;
Ja tarkemmin kun aattelin, niin kaduin;
Ja siitä todisteeksi, erään vangin,
Jok' erikäskyst' oisi muuten kuollut,
Ma eloon jätin.

HERTTUA.

Kenen?

VANGINVARTIJA.

Bernardinon.

HERTTUA.

Oi, jos sen oisit tehnyt Claudiolle!
Tuo hänet tänne, tahdon miehen nähdä.

(Vanginvartija menee.)

ESCALUS.

Surettaa, että te, lord Angelo,
Mies oppinut ja viisas, hairahduitte
Noin törkeästi, lihan himost' ensin
Ja sitten tarkan älyn puutteesta.

ANGELO.

Mua surettaa, ett' olen suruks ollut,
Ja katumus niin kalvaa sydäntä,
Ett' ennen otan kuoleman kuin armon.
Sen olen ansainnut ja sitä pyydän.

(Vanginvartija, Bernardino; Claudio,
verhoutuneena, ja Julia tulevat.)

HERTTUA.

Ken on se Bernardino?

VANGINVARTIJA.

Tämä tässä.

HERTTUA.

Hänestä puhunut on eräs munkki. —
Sull' ynseä on mieli, sanotaan,
Et toisest' elämästä mitään huoli;
Sen mukaan elätkin. Sait tuomiosi;
Mut maalliset ma syntis anteeks annan;
Vain katso, että tämä armo ohjaa
Sua parannukseen. — Neuvo häntä, munkki,
Sun huostaas jää hän. — Ken tuo huppuhinen?

VANGINVARTIJA.

Toinenkin vanki, jonka pelastin;
Hän kuollut ois, kun Claudio mestattiin;
Niin Claudion näköinen, kuin hän se oisi.

(Paljastaa Claudion kasvot.)

HERTTUA (Isabellalle).

Jos veljes näköinen on, veljes tähden
Hän armon saa. Tuo kätes, sulo nainen.
Ja sano, että olet omani;
Hän veljeni on silloin. Tästä toiste.
Nyt Angelo jo pelastuksens' arvaa,

Ma näen elon väikkeen silmissään. —
Niin, Angelo, saat pahan palkaks hyvän.
Mut katso, että vaimoasi lemmit,
Jott' arvoas hän lisäis arvollaan. —
Nyt halullinen olen armonantoon,
Mut yks tääll' on, jot' en voi armahtaa.
(Luciolle.)

Sa, lurjus, sanoit, että olen narri
Ja irstas, aasi, pelkuri ja hupsu;
Mill' olen, sano, sulta ansainnut
Moist' ylistystä?

LUCIO. Armollinen herra, uskokaa pois, tuon sanoin vain siksi, että semmoinen nyt on muoti. Jos tahdotte siitä hirttää minut, niin tapahtukoon tahtonne; mutta ennemmin soisin, että suvaitsisitte minua piestä.

HERTTUA.

Niin, ensin piestään, sitten hirtetään. —
(Vanginvartijalle.)

Tee tiedoks kautta Wienin: jos on naista,
Jonk' on tää hulivili viетellyt —
Ma kuulin hänen sanovan, ett' yksi
On olemassa — esiin astukoon:
Hän naikoon hänet pois, ja häiden jälkeen
Hän saakoon raippoja ja hirtettäköön.

LUCIO. Rukoilen, teidän korkeutenne, älkää naittako minua hutsulle! Teidän korkeutenne, sanoitte vast'ikään, että olen tehnyt teistä herttuan; hyvä, hyvä herra, älkää niin minua palkitko, että teette minusta aisankannattajan.

HERTTUA.

Sun täytyy hänet naida, vannon sen.
Sa pilkkas anteeks saat ja muutkin pahat,
Mit' olet tehnyt. — Tyrmään hänet viekää,
Ja pankaa täytäntöön mun tahtoni!

LUCIO. Naittaa hutsulle, hyvä prinssi, on samaa kuin puristaa kuoliaaksi, piestä ja hirttää.

HERTTUA.

Se palkka sen, ken ruhtinasta herjaa. —
Hyvitä, Claudio, hänet, jota sorsit. —
Mariana, onneks! — Lemmi häntä, Angelo!
Hyveensä tunnen, rippi-isäns' olin. —
Hyvistä töistäs kiitos, Escalus,
Paremmann tunnustuksen annan vasta. —
Sua innostasi kiitän, vartija,
Ja paikan sulle hankin arvokkaamman. —
Suo anteeks, Angelo, kun Ragozynin
Pään sulle toi hän, eikä Claudion;
Se pien' on rikos. — Kallis Isabella,
On vielä pyyntö, sinun hyväksesi;

Jos sitä mielisuosin kuuntelet,
Niin onnen osat meill' on yhteiset.
Nyt linnaamme; ja mitä puuttuu vielä,
Sen teille kaikille teen tiedoks siellä.

(Menevät.)

VIITESELITYKSET:

- [1] *Himoitsi keitettyjä väskynöitä.* Keitetyt luumut tai väskynät olivat terveyssyistä tavallinen ruoka porttoloissa. Vert. Henrik IV 1. osa 70 siv.
- [2] *Se oli Kultarypäleessä.* Ravintolan huoneilla oli kullakin oma nimensä.
- [3] *Hannibali.* Kyynärpää aikoo sanoa: kannibali.
- [4] *Katsoo peilistä, kuin tietäjä.* Noidat ja tietäjät katsoivat taikapeilistä tulevia tapahtumia.
- [5] *Hento kukka.* Tarkoittaa Isabellaa.
- [6] *Punaista ja valkoista bastardia.* Bastardi oli makeaa espanjalaista viiniä.
- [7] *Kahdesta korkurista.* Näillä tarkoitaa Pompejus, toisella parittajaa, jonka ammatti nyt on kielletty, ja toisella rahakorkuria, joka yhä saa harjoittaa ammattiaan, vieläpä esiintyä kunniallisen porvarin puvussakin, nahalla reunustetussa ja sisustetussa turkissa.
- [8] *Pygmalionin kuvia.* Galathea muuttui Pygmalionin syleilystä vaimoksi.
- [9] *Koirankoppiin, Pompejus!* Pompejus oli yleinen koiran nimi.
- [10] *Pyytää useammin anteeksi.* Vanha englantilainen tapa oli, että mestaaja pyysi mestattavalta anteeksi, ennenkuin antoi kuoliniskun.
- [11] *Ajakaa tukka.* Tavatonta ei ollut, että kuolevat halusivat ennen kuolemaansa saada päänsä kerityksi munkkien tapaan.
- [12] *Käärepaperista ja vanhasta inkivääristä.* Koronkiskurit lainatessaan eivät antaneet koko lainaa puhtaana rahana, vaan osan siitä arvottomana tavarana, jonka lainanottaja sai rahaksi muuttaa useinkin suureksi vahingokseen. — Inkivääriä pureskelivat vallankin vanhat naiset, jotta henki haisisi paremmalta.
- [13] *Huutavat: Jumalan tähden.* Tavallinen huuto, millä velkavangit ikkunaristikon takaa ohikulkevilta kerjäsivät almuja.
- [14] *Kuin parturilan seinäll' uhkasakko.* Parturilat olivat joutiluksien olopaikkoja, joissa juopoteltiin, soiteltiin ja muuta pilaa pidettiin. Sitä varten oli seinälle pantu runomittaisia järjestysohjeita uhkasakkoineen.

End of the Project Gutenberg EBook of Verta verrasta, by William Shakespeare

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK VERTA VERRASTA ***

***** This file should be named 44825-h.htm or 44825-h.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/4/4/8/2/44825/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or

re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.